ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI

VIII. Dizi - Sayı: 22

Uluslararası Batı Anadolu Beylikleri
Tarih, Kültür ve Medeniyeti Sempozyumu-III

Germiyanoğulları Beyliği

Kütahya
8-10 Mayıs 2014

Yayına Hazırlayanlar
Prof. Dr. Mehmet ERSAN - Prof. Dr. Mehmet ŞEKER

ANKARA, 2017

ASLANAPA YÖRESİNDE TÜRK İSKÂNININ BELGELERİ: YER VE ŞAHIS ADLARI (XII-XVI. YÜZYILLAR)

CEVDET YAKUPOĞLU*

1. Giriş

Tarihî kaynaklarda adı "Arslanapa" şeklinde de telaffuz edilen "Aslanapa" kazası, geçmişten bu güne her zaman Kütahya vilayetinin bir birimi olarak var olmuştur. Bugün Kütahya'nın 12 ilçesinden biridir ve Aslanapa adıyla kayıtlıdır. Kütahya il merkezinin güneybatısında yaklaşık 38 km. mesafededir. Bu konumuyla il merkezine en yakın ilçe durumundadır. Kütahya'ya en uzak ilçe ise Simav'dır. Aslanapa ilçesinin doğusunda Kütahya merkez ilçesi, kuzeyinde Tavşanlı ilçesi, güneyinde Altıntaş ilçesi, batısında ise Emet, Çavdarhisar ve Gediz ilçeleri bulunmaktadır. Aslanapa'ya en uzak ilçeler ise kuzeyde Domaniç ve batıda Simav'dır.

Kütahya- Gediz- Uşak- İzmir istikametindeki karayolunun hemen güneyinde yer alan Aslanapa ilçe merkezi, Aslanapa Ovası'nın da tam ortasında bulunmaktadır. Yaklaşık 1000 metre rakıma sahip olan ilçe merkezine bağlı köylerin yükseltileri 1000 ilâ 1400 metre arasında değişmektedir. Bu nedenle Aslanapa yöresi aynı zamanda yayla özelliği de taşımaktadır.

Aslanapa'nın bugünkü sınırları içinde kalan arazi incelendiğinde, kuzeyde Emrez yaylası civarındaki dağların yüksekliğinin 1500 metreden fazla olduğu görülecektir. Burası ormanlık alanlardır. Mustafalar Köyü bu civardadır. Yöre, yaylak kışlak hayatına uygundur. Emrezler Köyü ile Aslanapa arasındaki ova ise 1000 ila 1250 metre yükseltiye sahiptir. İlçenin batısı ve güneyi de yarı dağlarla çevrilidir. Buralarda da yükselti 1000 ila 1300 metre arasıdır. Tava Köyü'nün olduğu çevrede Tava Dağı bulunmaktadır ki bu dağ, Murat Dağı (2312)'nın uzantısıdır.

* Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. cevdetyakupoglu@gmail.com.

Güneydeki Ören, Yağcılar, Aslıhanlar, Tokul, Nuhören, Ada ve Çal gibi köylerin çevresi ovalıktır. Tokul Köyü, Murat Dağı'nın kuzeydoğusundadır. Porsuk Çayı, kaynağının önemli bir kısmını Murat Dağı'ndan almaktadır. Bu çay, Aslanapa ve Altıntaş ovalarını sulamaktadır.

2013 yılı itibarıyla Aslanapa ilçe merkezinin nüfusu 2.300'dür. Kütahya merkez ilçe nüfusu 228.000 kişi iken, Tavşanlı'nın 67.000, Simav'ın 25.500, Gediz'in 21.500, Emet'in 11.400, Hisarcık'ın 5.600, Altıntaş'ın 5.500, Domaniç'in 4.730, Şaphane'nin 3.680, Pazarlar'ın 3.300, Çavdarhisar'ın 2.340, Dumlupınar'ın 1.260 nüfusu vardır. Buna göre Aslanapa ilçe merkezi, Kütahya ve bağlı on iki ilçe içinde nüfusu en küçük ikinci birimdir. Ancak köyler de hesaba katıldığında Aslanapa; Çavdarhisar, Pazarlar ve Şaphane ilçelerini geride bırakmaktadır. Yani Aslanapa ilçesinin nüfusu, hâlen kırsal kesim ağırlıklıdır.

Diğer taraftan Aslanapa ilçe genelinin nüfusu son yıllara kadar devamlı olarak düşmüştür. İlçe toprakları, ekonomik açıdan nüfusu burada tutabilecek gelir kaynaklarına sahip değildir. Köylerde daha çok tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan halk, eğitim alma, iş bulma vb. nedenlerden dolayı Kütahya merkezine, ilçelerine veya diğer şehirlere göç etmektedir. Bu nedenle Aslanapa'nın köyleriyle birlikte toplam nüfusu 1990 yılında 15.420 iken 2010 yılında 11.083'e, 2011 yılında 10.900'e, 2012 yılında 10.744'e, 2013 yılında ise 10.531'e düşmüştür. İlçe merkezinin nüfusu 1990 yılında 2.235 iken 2008 yılında 1754'e, 2010 yılında 1567'ye, 2011 yılında 1563'e, 2012 yılında 1550'ye düşmüş ve 2013 yılında ise bu nüfus 2300 olarak hesap edilmiştir. Bu son yıldaki ani nüfus artışının nedeni ise ilçe belediye sınırlarının genişletilmesi ile kuzeydeki Yalnızsaray Köyü'nün 470 civarındaki nüfusunun Aslanapa ilçe merkezi dâhiline alınması olmuştur.

Aslanapa'ya bağlı köylerin nüfusları da her geçen yıl biraz daha azalmaktadır. Mesela son beş yıl içinde (2008-2013) nüfusu azalan köylere örnekler vermek gerekirse ilçenin en büyük köylerinden olan Ören'in nüfusu 1054'ten 949 kişiye; Çalköy'ün 763'ten 654'e; Tokul'un 755'ten 686'ya; Adaköy'ün 578'den 531'e; Çamdibi (Tava)'nin 508'den 492'ye; Bezirgan'ın 490'dan 461'e; Ortaca'nın 477'den 441'e; Nuhören'in 441'den 405'e; Aslıhanlar'ın ise 439'dan 400'e düşmüştür. Aynı yıllar içinde bazı küçük köyler ise yok olma noktasına gelmiştir: Karadiğin'in nüfusu 180 kişiden 144 kişiye; Abaş'ın 46'dan 41'e; Ballıbaba'nın 31'den 27'ye; Sarayköy'ün 27'den 24'e düşerek bu iskân birimleri daha da küçülmüşlerdir. Sonuç olarak Aslanapa ilçe ve köyleri nüfusu son 25 yılda önemli oranda azalma göstermiştir.

Esasen Kütahya'nın bazı küçük ilçelerinin nüfusları da düşmüştür. Son beş yılda (2008-2013) bu ilçelerden Altıntaş'ın merkez nüfusu 5700'den 5500'e; Domaniç'in 4875'ten 4730'a; Pazarlar'ın 3725'ten 3300'e; Çavdarhisar'ın 2400'den 2340'a; Dumlupınar'ın 1460'dan 1260'a düşmüştür. Kütahya, Tavşanlı, Gediz, Emet gibi eski ve daha büyük yerleşim yerlerinin merkez nüfusları ise ana güzergâh üzerinde bulunmalarından vb. nedenlerden dolayı bir nebze artmıştır.

Daha eskilere gidildiğinde mesela XV-XVI. yüzyıllarda Aslanapa nahiyesi ve bağlı köylerinin nüfus durumu üzerine de bir şeyler söylemek mümkündür. Öncelikle bahsi geçen bu yüzyıllarda ve hatta öncesinde Aslanapa yöresinde önemli oranda Müslüman Türk nüfusunun yaşamakta olduğunu ve bu nüfusun büyük bir kısmının yerleşik düzene geçtiğini belirtmek gerekir. Hâlbuki günümüzden 5-6 asır evvel Kütahya livasına bağlı diğer kazaların çoğunda konargöçer Yörük taifelerine rastlanabilmektedir. Mesela Kütahya Merkez kazasında *Hass Yörükleri Cemaati, Bozkuş Yörükleri Cemaati, Kılcan Yörükleri Cemaati, Akkeçili Yörükleri Cemaati* gibi topluluklar sakindi. Lazkiye kazasında Kayı Yörükleri; Uşak kazasında Ak-koyunlu Yörükleri; Kula kazasında ise Kızılca Musalı sipahileri meskûndu[1]. Aslanapa nahiyesinin arazileri geniş tarım topraklarından oluştuğu için Selçuklular zamanından itibaren bu yörede Türkler köyler kurarak tarımla iştigal etmeye başlamışlardı. Dolayısıyla Aslanapa çevresi, Yörüklerin rahatça yaylak-kışlak hayatı yaşayabilecekleri çok sayıda mekân barındırmamakta idi. Buna rağmen, aşağıda da görüleceği üzere, XVI. yüzyıl başlarında henüz "Yörüklüğü" bırakmamış olan bir miktar nüfusun yöredeki mevcudiyeti de ortadadır.

Aslanapa yöresinde Türk iskânı ile ilgili bilgi verebilecek en önemli vesikalar, Osmanlı devrinde XV-XVI. yüzyıllarda tutulmuş Tapu-Tahrir, Müsellem ve Vakıf defterleridir. Bunlardan biri ve en eski tarihlisi olanı Gurre-i Muharrem 862 H./ 19-28 Kasım 1457 M. tarihli Müsellem Tahrir Defteri'dir. 203 varaktan oluşan bu defterde Aslanapa müsellemleri de ele alınmış olup, 37 müsellem, 2 sipahi ve 24 mevkuf çiftlik listelenmiştir[2]. M.1457 tarihli olması hasebiyle bu defter, Aslanapa nahiyesindeki Türk iskânının erken sayılabilecek bir dönemdeki hususiyetlerini dile getirmesi bakımından önem arz eder. Konu ile ilgili diğer bir

[1] Bkz. BOA. TD. Nr. 438, s. 15-92; Krş. Sadullah Gülten: "XVI. Yüzyılda Kütahya Sancağında Yörükler", *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 28, 2010, ss. 171-194.

[2] İstanbul Büyükşehir Belediye Kütüphanesi Muallim Cevdet Yazmaları (İBK. MCO.), Nr. 93, v. 20a-25b.

kaynak ise Sultan II. Bâyezid zamanında hazırlanmış, Şaban 894 H./ Temmuz 1489 M. tarihli Müsellem Tahrir Defteri'dir[3]. 80 varak civarında olan bu defterde Aslanapa nahiyesi müsellemlerine yer verilmiştir. Ancak bu iki defterde Aslanapa nahiyesindeki yerleşim birimlerinden bir kısmı listeye alınmıştır. Dolayısıyla tek başına bu defterler, Aslanapa yöresindeki Türk iskânının boyutlarını ele almamıza imkân tanımamaktadır. Aslanapa yöresindeki Türk iskânını ele almamızı sağlayacak yer, mevki ve topluluk adlarıyla ilgili bilgileri ihtiva eden defterlerden bir diğeri de XVI. yüzyılın ilk çeyreği ve öncesine ait kayıtları bünyesinde barındıran Muhasebe- İcmal Defteri'dir. Bu defter Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü tarafından neşredilmiştir[4]. Aslanapa nahiyesi ile ilgili bilgiler, bu defterin Kütahya livası kısmına bakılarak elde edilebilmektedir. Kütahya livası kayıtları içinde Aslanapa nahiyesi ile ilgili olarak diğer bazı defterlere ve muhtelif vesikalara da bakılmasında yarar vardır[5].

2. Aslanapa Adının Kaynağı

Bu ismin kaynağı, tarih boyu yaygın Türk şahıs ad/unvanlarından biri olan "Arslan/Aslan" ile Türkler tarafından askerî- idari unvan olarak şahısların isimlerinin başında veya sonunda kullanılan "Apa" ismine/unvanına dayanmaktadır.

"Arslan", Türk tarih ve kültüründe çok eski dönemlerden beri Türkistan coğrafyasında kullanılan ad ve unvanların başında gelmiştir. Çiğil boyu hükümdarlarının ve Beşbalık- Koçu Uygur hanlarının kullandığı unvanın "Arslan Han" olduğu ileri sürülmüştür. Karahanlılarda da aynı unvan kullanılmıştır. Selçuklularda Selçuk Bey'in oğlu Arslan Yabgu (ö.1007/ veya 1009?), Selçuklu Sultanı Alp Arslan (ö.1072), kardeşi Kara Arslan (Kavurd), Büveyhi hanedanın hizmetindeki etkin Türk kumandanlarından Arslan El-Besasîrî (ö.1059), Türkiye Selçuklu sultanları olarak beş ayrı Kılıç Arslan ile yine Selçuklular zamanında Horasan, İran, Azerbaycan, Suriye ve Anadolu'da XI. yüzyıldan XIV. yüzyıla kadar değişik ta-

[3] Bkz. İstanbul Büyükşehir Belediye Ktp. Muallim Cevdet Yazmaları (İBK. MCO.), Nr. 72, v. 27b-34a.

[4] Bkz. BOA. TD. Nr.438, s.15-135. Neşr için bk. *438 Numaralı Muhasebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/ 1530) I*, Ankara 1993.

[5] BOA. MAD. Nr. 262: II. Bâyezid devrinde hazırlanmış Evkaf Defteridir.; BOA. TD. Nr.3: Gurre-i Şevval 870 H./ 17-26 Mayıs 1466 M. tarihli Piyâde Tahrir Defteri'dir.; BOA. TD. Nr. 45: II. Bâyezid dönemine ait Has, Zeamet, Tımar Tahrir Defteri'dir.; BOA. TD. Nr. 369: Kanuni Sultan Süleyman devrinde hazırlanmış Evkaf Defteri olup 461 sayfadır.

rihlerde yaşamış ileri gelen hükümdar, bey ve kumandanlardan olarak Ak Arslan, Arslan, Arslan-doğmuş, Arslan Câzib, Arslan Gazi, Arslan Han, Arslan Hatun, Arslan-şah, Arslan-taş, Arslan Toku, Artuk Arslan, Doğan Arslan, Gök Arslan, Güç Arslan, İl Arslan, Kara Arslan, Key Arslan, Kızıl Arslan, Kulan Arslan, Kutlu Arslan, Tuğrul Arslan, Yakut Arslan, Yavaş Arslan, Yavlak Arslan vb. şahıslar hep bu adı/unvanı taşımışlardır. Arslan adı genellikle başka bir kelime ile birleşik olarak kullanılmıştır[6].

Kütahya yöresinde ve tekmil Anadolu-Suriye- Balkan coğrafyasında da Selçuklular ve Beylikler devrinde "Arslan", şahıs adı olarak kullanıldığı gibi bu addan neşet eden birçok yer adı (Ak Arslan, Alp Arslan, Arslan-doğmuş, Arslan Gazi, Arslan-şah, Arslan-taş, Bey Arslan, Doğan Arslan, Don Arslan, Güç Arslan, İl Arslan, Kara Arslan, Kılıç Arslan, Toy Arslan, Yeñi Arslan)[7] ile de karşılaşmak mümkündür.

"Apa" kelimesine gelince, bu tabir Göktürklerden Selçuklulara ve oradan Anadolu coğrafyasına intikal ederek bizlere hatıra kalmış bir Türkçe ad ve unvandır. Çin kaynaklarında Türklerin kullandığı yüksek memuriyetler hakkında bilgi verilirken, "Türklerin büyük vazifelileri; Yabgu, Şad, Tigin, İl-teber, Tudun unvanları taşımaktadır." şeklinde bir ifade geçmektedir. Göktürk Kitabeleri'nde ise bu beş unvandan başka, Türkler tarafından kullanılan diğer memuriyet ve şeref unvanları da zikredilmiştir. Bunlardan biri de "Apa" idi. "Apa", kitabelerde "büyük baba, ata, abla" manalarında kullanıldığı gibi "sayın, büyük, uluğ kişi, başbuğ" anlamlarına gelen unvan ve rütbe olarak da taşınmıştır. "Apa", Oğuzlarda ve Karluklarda "ana", Tibetlilerde "baba", Kıpçak Türkçesinde "ayı", Anadolu Türkçesinde ise "abla, büyük kızkardeş, analık" gibi anlamlar taşımakta idi. Bugün halen Anadolu'nun çoğu yöresinde mesela Kastamonu'da "aba", abla anlamında kullanılır. Esasen "abla" kelimesi de "aba" ile ilgilidir. Kutadgu Bilig adlı ünlü eserde ise "Apa" kelimesi, Hz. Âdem veya insan karşılığı (Apa oğlu= İnsan oğlu) kullanılmıştır[8].

İslamiyet'i kabulden sonra Türklerde "Apa" ad ve unvanı unutulmadığı gibi isim ve unvan olarak kullanımı daha da yaygınlık kazanmıştır. Türk tarihinde

[6] Bkz. F. Sümer: *Türk Devletleri Tarihinde* Şahıs Adları, I-II, İstanbul 1999.

[7] Bkz. Muhtelif Tapu Tahrir, Müsellem, İcmal Defterleri (Nr. 23m, 51, 100, 111, 166, 167, 294, 370, 373, 387, 397, 438, 998 vd.)

[8] "Apa/Aba" kelimesi hakkında bk. Faruk Sümer: "Apa Hakkında", *Türk Dünyası Araştırmaları Prof. Dr. Bahaeddin Ögel'e Armağan*, Nisan, İstanbul 1990, ss. 77-81.

Göktürklerden Osmanlı egemenliğinin ilk yıllarına kadar bu ad/unvanı taşımış bazı şahsiyetler şu şekilde sıralanabilir: Apa Tarkan, Şad Apa, Öz Apa Tutuk, Tatar Apa Tekin, Tolun Apa, Turluğ Apa, Yegen Apa, Külüg Apa, Akça Apa, Altun Apa, Apa, Arslan Apa, Ay Apa, Bey Apa, Boz Apa, Dokuz Apa, Dört Apa, Esen Apa, İl Apa, Kay Apa, Kutlu Apa, Küç Apa, Meñli Aba, Öz Apa, Sevinç Apa, Turut Apa vb.[9] Anadolu'da ve Balkanlarda "Apa" adını taşıyan yer adlarına da çok sayıda örnek vermek mümkündür[10]. Bunlardan en ilginci Siverek kazasının Arslan Apan Mezrası'dır. Burada geçen yer adının Azerbaycan ve Irak bölgelerinde faaliyet göstermiş Selçuklu emiri Atabey Arslan Apa ile ilgisi olabilir.

Burada yeri gelmişken Türk tarihinde doğrudan doğruya "Arslan Apa" adını taşıyan şahsiyetleri de ele almak gerekir. Bunlardan en meşhur iki şahıs, Selçuklular devrinde bugünkü Azerbaycan ve Irak yörelerinde faaliyet göstermiş ünlü emir Atabey Nusretüddin Arslan Apa (ارسلان اپه) ile onun torunlarından biri olduğu anlaşılan Emir İzzeddin Ebû'l-Hâris Arslan Apa b. Atabey et-Türkî el-Meragî'dir. Nusretüddin Arslan Apa, Ak Sungur el-Ahmedilî'nin (ö.1133) oğullarından biri idi. Kaynaklarda adı bazen Arslan b. Aksungur el-Ahmedilî diye geçmektedir. Kardeşlerinden birinin adı Şîrgîr idi. Babasının ölümünden itibaren Meraga şehrini idare etmeye başlayan ve Irak Selçuklu sultanlarının çocuklarının atabeyliğini de yapan Arslan Apa, Sultan Muhammed (1153-1159)'in büyük emirleri arasına girmiş ve onun izniyle bütün Azerbaycan'ı yönetmişti. Sultan, çocuk yaştaki oğlunu Arslan Apa'ya emanet etmiş ve o da bu çocuğu Meraga'ya götürmüştü. "Atabey" unvanını ve "Hasbey" lakabını taşıyan Arslan Apa, Atabey İldeniz'le yaptığı bir savaşı da kazanmıştı (1160). Daha sonra İldeniz'le ittifak ederek Gürcü seferine katılan Arslan Apa, kazanılan zaferde (1163) pay sahibi idi. Azerbaycan ve Irak'ta Selçuklu çağının pek çok olayına şahit olan Arslan Apa'nın 1173-1174 yılında vefat ettiği görülüyor. Bu emir, yaklaşık kırk yıl atabeylik yaparak devrin ünlü

[9] Bu örnekler için bkz. H. Namık Orkun: *Eski Türk Yazıtları*, Ankara 1987; Saadettin Gömeç, *Kök Türk Tarihi*, Ankara 2009; Raşîd Al-dîn Fazlallâh, *Câmi' Al-Tavârih*, II. Cild, 5. Cüz, Yay. A. Ateş, Ankara 1999; İmâdüddin Kâtib El-İsfehânî, *Zübdetü'n-Nusra ve Nuhbetü'l-Usra*, Çev. Kıvameddin Burslan, Ankara 1999.; F. Sümer: Şahıs Adları.; *Anonim Selçukname*, Çev. F. Nafiz Uzluk, 1952; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul, 1993; İbrahim Kafesoğlu, *Harzemşahlar Devleti Tarihi*, Ankara, 1992; Abdülkerim Özaydın, *Sultan M. Tapar Devri Selçuklu Tarihi*, Ankara, 1990.

[10] Apa ile ilgili yer adlarını bu makalenin hacmi içinde ele almak mümkün olmadığı için konu ile alakalı ayrı bir çalışma yapılmalıdır. C. Y.

devlet adamları arasında yer almıştır[11]. Onun torunu olan İzzeddin Arslan Apa ise adaletli yönetimi ile tanınmıştı. Serab Kadısı Şeyh Kemaleddin Ahmed Meragî, onun adaletini metheden şiirler yazmıştır. İzzeddin Arslan Apa, 1208 yılı civarında Tebriz yakınlarındaki Varuzkan adlı yerde Eher hâkimi Melik Nusretüddin Muhammed (Bişkin)'in ordusuyla yaptığı savaşta öldürülmüştür. Meraga'da inşa edilmiş Kadı Medresesi adlı eserin bu İzzeddin Arslan Apa tarafından yaptırıldığı görüşü kabul edilmiştir[12].

Nusretüddin Arslan Apa, babasının vefat tarihi olan 1133'ten önce doğduğuna göre, demek ki bu ad, babası tarafından Selçuklular devrinde 1120'li yıllarda verilmişti. Bu durumda Kütahya yöresinde bir kaza adı olarak karşımıza çıkan Arslanapa isminin mazisi XII. yüzyıl başlarına kadar gitmekte olup, XIII. yüzyıl başlarında da yine bu isim kullanılan moda adlardandı. Arslan Apa ailesine bağlı bazı toplulukların XIII. yüzyıl ilk çeyreğinde Kütahya yöresine kadar gelip yurt tutmuş olmaları imkân dâhilindedir. Bu göçte, Moğol tazyikinin etkisini aramak gerekir.

3. Aslanapa Yöresinde Türk İskânına Dair Tespitler

Yöredeki Türk iskânının mahiyetini ortaya koyabilmek için öncelikle bu havalinin Türk fethi ile nasıl tanıştığını ele almak gerekir. Bu durumda Türklerin Kütahya ve dolayısıyla Aslanapa yöresini fethedip, bu havaliye kesif olarak yerleşmeye başladıkları Selçuklu dönemi ile akabinde gelen Germiyanoğulları ve Osmanlı egemenlik devrelerini kısaca değerlendirmekte fayda vardır. Daha sonra Aslanapa yöresinde Türk iskânının belgelerinden olarak yer, topluluk ve şahıs adları[13] üzerinde durulacaktır.

[11] Bu şahsın hayatı hakkında bkz. Raşîd Al-dîn Fazlallâh, *Câmi' Al-Tavârih*, II, 5. Cüz, Yay. A. Ateş, Ankara, 1999, s. 130, 134, 144; İmâdüddin Kâtib El-İsfehânî, *Zübdetü'n-Nusra ve Nuhbetü'l-Usra*, Çev. Kıvameddin Burslan, Ankara 1999, s. 222-223; Sadrüddin El-Hüseynî, *Ahbâru'd-Devleti's-Selçukiyye*, Çev. Necati Lugal, Ankara, 1999, s. 100; E. Ayan, "Merâgâ Atabegi Arslan Aba Hasbeg", *Karadeniz Araştırmaları*, Bahar 2007, Sayı 13, s. 133-146.

[12] Elnur Nesirov: "XII-XVI. Yüzyıllarda Yaşamış Azerbaycanlı Bazı Devlet Adamları, Bürokratlar ve Siyaset Bilimciler", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 31 (Bahar, 2012), s. 255.

[13] Kaynak olarak bkz. İstanbul Büyükşehir Belediye Kütüphanesi Muallim Cevdet Yazmaları (İBK. MCO.), Nr. 93, v. 20a-25b; İstanbul Büyükşehir Belediye Kütüphanesi Muallim Cevdet Yazmaları (İBK. MCO.), Nr. 72, v. 27b-34a; BOA. TD. Nr. 438, s. 15-117; BOA. MAD. Nr. 262 ve diğer muhtelif belgeler.

3.1. Aslanapa'da Selçuklu- Germiyanoğlu- Osmanlı Egemenliği Altında Türk İskânı

Kütahya yöresi, Selçukluların Anadolu'daki ilk fetihleri esnasında Türk iskânı ile tanışmıştır. Bu bölge, XII. yüzyıl boyunca sık sık Türk-Bizans mücadelelerine sahne olmuştur. İç Anadolu'ya sıkışmış bulunan Selçuklu Türkleri, Bizans'a karşı gaza faaliyetlerinde Kütahya üzerinden batıya ve kuzeybatıya hareket etmekte; Bizans imparatorları da Selçuklular üzerine bu civardan geçerek baskınlarda bulunmakta idiler[14].

1176'da Myriokephalon / Yenice-sivrisi Zaferi'ni kazanan Selçuklu kuvvetleri bu tarihlerden itibaren artık Kütahya havalisinde kalıcı fetihler gerçekleştirmişlerdir (1182). Sultan II. Kılıç Arslan, hükümdarlığının son yıllarında ülkesini oğulları arasında paylaştırdığında Kütahya havalisi, Melik Gıyâseddin Keyhüsrev'e düşmüştü[15].

Kütahya yöresi, Selçuklu- Bizans ilişkilerinin seyrine göre XIII. yüzyıl ilk yarısında bir nebze sakin bir hayat geçirmiştir. Ancak Moğol istilasının etkisiyle doğudan batıya doğru göç eden Türk boylarının kesif bir biçimde sığındıkları mekânlar arasında Kütahya havalisinin de bulunması hasebiyle, diğer pek çok bölgede olduğu gibi bu yörede de sosyal- ekonomik bir hareketlilik başlamıştır. Nitekim Kütahya çevresinde binlerce çadırdan oluşan konargöçer halkın yığıldığını kaynaklar zikretmektedir[16]. Bu dönemde Kütahya ve dolayısıyla Aslanapa yöresinde yoğun bir biçimde Türk iskânı gerçekleşmiş, onlarca yeni köy kurulmuş ve konar-göçer Türk boyları, tasarruf etmeye başladıkları yaylak ve kışlaklar ile yerleştikleri köylere kendilerine ait adlar vererek yörede kalıcı olduklarını ispatlamışlardır.

Sultan IV. Rükneddin Kılıç Arslan devrinde Uc Vilayeti emirliği Sâhib Fahreddin Ali ile oğulları Tâceddin Hüseyin ve Nusretüddin Hasan'a bırakılmıştı (1260). Bu çerçevede Kütahya ve Aslanapa sahası bir süreliğine Fahreddin Ali ve oğulları yönetimi dâhilinde kalmıştır[17].

XIII. yüzyıl ikinci yarısında Moğol baskısı yüzünden Batı Anadolu'ya Türk

14 Turan, *Türkiye*, s. 55, 155, 157.
15 Aksarayî, *Müsameretü'l-Ahbar*, Çev. Mürsel Öztürk, Ankara 2000, s. 25.
16 Turan, *Türkiye*, s. 214, 217, 237, 507.
17 Aksarayî, Müsameretü'l-Ahbar, s. 56, 103.

boy ve topluluklarının göçleri devam etmiştir. Bu göçlerin en önemlisini Malatya havalisinden gelen Germiyanlılar, diğer bir ifade ile Ali-şir oğulları gerçekleştirmiştir. Germiyanlılar, ilgili bu havalide zamanla Germiyanoğulları beyliğini kurmuşlardır[18]. Oğuzların Afşar boyuna mensup olduğu iddia edilen Germiyan aşiretinin, Yassıçemen Savaşı'nda Selçuklulara mağlup olan Harzemşahların bakiyeleri olarak Anadolu'nun muhtelif sahalarına dağıldıkları da öne sürülmüştür[19].

Germiyan beyleri, bahsi geçen yüzyıl boyunca Selçuklu ve Moğol güçleriyle kanlı mücadelelere girişmişler, siyasi bakımdan istiklallerini elde etme uğruna zaman zaman büyük zayiat vermişlerdir. XIV. yüzyıl başlarında topraklarını genişletmeyi başaran bu beylik, Kütahya'dan başka Uşak, Gediz, Selendi, Kula, Tavşanlı, Banaz, Baklan, Honaz, Dazkırı, Denizli, Geyikler, Ḥoma (Gümüşsu), Eğri-göz (Emet), Simav, Şeyhlü (Işıklı) gibi kaza ve kasabalara da sahip olmuştur. Daha sonraları Osmanlı devletinin elinde bulunan Anadolu eyaletindeki Kütahya sancağı da ufak değişikliklerle bu kazaları ihtiva etmekte idi[20]. Aslanapa yöresi Germiyanoğullarının kuruluşundan yıkılışına kadar ufak fasılalar (1390-1402) dışında bu beyliğin sınırları içinde bulunmuştur. Germiyanoğulları hükümdarı Süleymanşah, son yıllarında Osmanlı Devleti ile akrabalık kurmayı menfaatlerine uygun bularak kızını Şehzade Yıldırım Bâyezid ile evlendirmiş; çeyiz olarak ülkesinden Kütahya, Tavşanlı, Simav, Eğri-göz kasabalarını Osmanlılara terk etmiş, kendisi ise Kula kazasına yerleşmişti (1381). Buna rağmen Aslanapa yöresinin bir müddet daha Germiyanoğullarının elinde kaldığı anlaşılıyor. 1429 yılında Yakup Bey'in vefatı üzerine Germiyan toprakları ve dolayısıyla Aslanapa, kesin olarak Osmanlıların eline geçmiştir. Osmanlı idarecileri, Germiyanoğullarının kurmuş oldukları toprak ve vakıf sistemine fazla bir müdahalede bulunmamışlardır[21].

[18] Selçukluların Malatya subaşısı (ser-leşker) Ali-şir oğlu Muzaffereddin, Baba İshak olayı, Germiyan Türkleri ve Ali-şir oğulları için bkz. İbn Bibi, *El-Evamirü'l-Ala'iye Fi'l-Umuri'l-Ala'iye (Selçukname)*, II, çev. Mürsel Öztürk, Ankara 1996, s. 50-51, 55, 80; Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri*, Çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul, 1986, I, s. 57; II, s. 187, 189, 220, 225-226, 229, 230, 248.

[19] İbn Bibi, *Ala'iye*, s. 50-51; *Hayrullah Efendi Tarihi*, I, s. 96-97'den naklen İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 1988, s. 39.

[20] Cevdet Yakuboğlu, "Germiyanoğulları Muhitinde Ahiler ve Zaviyeleri", *Turkish Studies*, IV/3 Spring 2009, s. 2267.

[21] Âşıkpaşaoğlu Tarihi, Haz. H. N. Atsız, İstanbul, 1992, ss. 53-55, 96-97; Âşıkpaşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, Haz. Kemal Yavuz-M. A. Yekta Saraç, İstanbul, 2003, ss. 117-120, 188; Hoca Sadettin Efendi, *Tacü't-Tevarih I*, Ankara 1992, ss. 148-152, 156, 197, 202, 267, 296, 298; II, s. 26, 166-168, 204, 270; M. Çetin Varlık, "Germiyanoğulları", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XIV, İstanbul, 1996, ss. 33-35; II. Yakub Bey'in hayratı hakkında bkz. F. Nafiz Uzluk: "Germiyanoğlu Yakub II. Bey'in Vakfiyesi", *Vakıflar Dergisi*, VIII, 1969, ss. 71-111.

Sadece Kütahya yöresinde Türk iskânının vuku bulmasında değil, hemen hemen bütün Batı Anadolu'nun Türk egemenliğine geçmesinde ve bahsi geçen coğrafyada Türk nüfusunun artmasında Germiyanoğulları beyliğinin az ya da çok katkısı olmuştur.

XIV. yüzyılın ilk yarısında Germiyanoğulları topraklarından geçen İbn Battuta, bölgede kesif bir biçimde Germiyan Türklerinin yerleşmiş olduğu tespitinde bulunmuştur[22]. el-Ömerî de, Mesâlikü'l-ebsar adlı eserinde 1330'lardaki Germiyanoğlu memleketinden bahsetmiştir. Müellifin verdiği bilgilere göre, o dönemde Kütahya'nın nahiye ve köyleri, meşhur atları, kalabalık sayıda askeri bulunmakta idi[23]. Diğer bir ifade ile Kütahya ve çevresi 1330'lu yıllarda tamamen Türklerle meskûn vaziyette idi.

Germiyanoğulları ve XVI. yüzyıla kadarki Osmanlı yönetiminde Kütahya ve havalisinde cami, mescit, medrese, han, hamam, çeşme gibi dinî, sosyal ve kültürel amaçlı pek çok eser yapılmış,[24] bu eserler zengin vakıflarla desteklenmiştir. Germiyanoğulları devrinde özellikle ilim adamları, kaleme aldıkları eserlerle bölge ve Anadolu Türk kültürü ile Türk diline hizmette bulunmuşlardır[25].

Sonuç olarak, Kütahya havalisinin bir parçası olan Aslanapa yöresinde miladi 1100'lü yılların başlarından 1500'lü yılların başlarına kadar geçen 400 yıllık süreç zarfında Türk iskânının büyük oranda sonuçlandığını söylemek gerekir. Gerek Malazgirt gerek Myriokephalon zaferleri sonrasında, gerek Selçuklu sultanlarının Batı Anadolu iskân politikalarının sonucunda ve gerekse Moğol istilası ile birlikte Türk boy ve topluluklarının yönünü batıya doğru çevirmeleri neticesinde, başta Oğuzlar olmak üzere, pek çok aşiret ve oymağın Kütahya civarında ve Aslanapa gibi komşu sahalarda iskân edilmeleri hadisesi, tarihî bir realite olarak karşımızda durmaktadır.

[22] *İbn Batûta Seyahatnamesi'nden Seçmeler*, Haz. İ. Parmaksızoğlu, Ankara 2000, ss. 11-15.

[23] Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, I, Ankara 1991, ss. 185, 191-195.

[24] Germiyanoğulları devrine ait eserler ve mimari özellikleri için bkz. A. Osman Uysal, *Germiyanoğulları Beyliği'nin Mimari Eserleri*, Ankara 2006, ss. 45-340.

[25] Germiyanoğulları dönemine ait sosyal müesseseler için bkz. İsmail Çiftçioğlu, "Germiyanoğulları Kütahya Medreseleri", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 15, Ağustos, 2006, ss. 164-170; Aydın Sayılı, "Vacidiyye Medresesi, Kütahya'da Bir Ortaçağ Rasathanesi", *Belleten*, 47, 1948, ss. 655-688; M. Çetin Varlık, *Germiyanoğulları Tarihi*, Ankara 1974; Mustafa Koç, *Germiyanoğulları Beyliğinde İlmî ve Kültürel Hayat*, Dokuz Eylül Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007, ss. 36-96.

3.2. Aslanapa Yöresinde Oğuz Boy Adlarını Taşıyan İskân Birimleri

Yer adları, bir yörede kimlerin iskân olunduğunu tespit edebilmede önemli ipuçları veren mühim belgelerdendir. Bu nedenle yer adlarının dilinden iyi anlamak gerekir. XI-XVI. yüzyıllar arasında Anadolu'nun özellikle iç, batı ve kuzey sahalarında Türk toplulukları ile ilgili karşımıza en fazla çıkan yer adları şüphesiz yirmi dört Oğuz boyuna aittir. Bunlar içinde ise en fazla paya sahip olanları Kayı, Afşar, Bayat, Kınık gibi boy isimleridir. Aslanapa yöresinde de benzer bir durum söz konusu olup, Selçuklular devrinden itibaren bahsi geçen bu sahada iskân olunan bazı Oğuz boylarının isimlerine tapu-tahrir defterlerinde rast gelinmektedir. Bu yer adları daha çok köylere isim olmuştur.

Bayad Köyü: XV. yüzyılda mevcut olup Geyve'de bulunan Sinan Bey veled-i Elvan Bey İmareti'ne vakıftı (Hane: 26, Mücerred: 4, Muhassıl: 1). Bugün Aslanapa ilçesine bağlı olarak varlığını sürdüren bu köy, ilçe merkezinin kuzeyinde 1250 rakımlı olup kuzeyi dağlara açılmaktadır. Doğusundaki tepenin arkasında Pullar Göleti vardır. Köylüler, Oğuzların Bayat boyundan geldiklerine inanıyorlar. XV-XVI. yüzyıllarda Kütahya yöresinde Geyikler nahiyesinde Bayad Yörükleri Cemaati, Kütahya merkeze bağlı Bayad ve Bayadlar adlı köyler de mevcuttu.

Büğdüz Köyü: XVI. yüzyıl başları kayıtlarına göre bu köyde (Hane: 46, Ashâb-ı Vakf: 9 nefer) Şeyh Turud Çiftliği vakfı ve başka vakıflar vardı. Aynı tarihlerde Kütahya kazasının Büğdüz Köyü de kayıtlarda geçmektedir.

Eymür Köyü: XVI. yüzyıl başları kayıtlarına göre Kütahya'da Aslanapa, Şeyhlü, Kalın-viran ve Altuntaş nahiyelerine bağlı Eymür adlı köyler vardı. 1845, 1946 yılı kayıtlarına göre ve günümüzde Altıntaş ilçesine bağlı Eymür adlı bir köy vardır. Bu köy, Aslanapa ilçe sınırlarının güneyindedir.

Kınıklar Köyü: Bu köy, XV. yüzyılda mevcut olup Sinan Bey veled-i Elvan Bey İmareti'ne vakıftı (Hane: 24, M.:3, Ser-piyadegân: 3). O dönemde Kütahya merkez kazasının Kınık Köyü, Kalın-viran'a bağlı Aşağı Kınık, Yukarı Kınık ve Kınık köyleri, Yalak nahiyesinin Kınık, Bostan Kınık ve Yaka Kınık köyleri, Eğrigöz kazasının Dere Kınık Köyü, Dere Kınık Çiftliği, Kınık ve Kınıklar köyleri, Avdan nahiyesinin Kınık Köyü, Geyikler nahiyesinin Ulu Kınık Dağı, Güre ve Selendi kazasının Toviçe Kınık Köyü vardı. Bu yer-topluluk adları Kınık boyunun Kütahya yöresindeki kesif iskânını göstermektedir.

Salur Köyü: 1457 tarihli kayda göre köyde müsellem çiftlikleri (Kara Hasan Çiftliği, Salih Çiftliği) bulunuyordu. 1489 kaydına göre Yahşi Çiftliği ve Ahi

Cemal Çiftliği de ilave olunmuştur. Bu Köyün XVI. yüzyıl başlarında Gökçe-üyük Köyü ile birlikte (Hane: 17, M.: 3, Sipahizâde: 6, Hâsıl: 3171)[26] zikri geçmektedir. Aynı tarihlerde Kütahya yöresinde Gediz ve Şeyhlü nahiyelerine bağlı Salur adını taşıyan iki köy vardı. Salur, bir Oğuz boy adı olmasının yanında, aynı zamanda da şahıs adıdır.

Salur Köyü Yörükleri Cemaati: Aşağıda bilgi verilecektir.

Salur Cemaati: Aşağıda bilgi verilecektir.

Todurga Köyü: XVI. yüzyıl başlarında bu köyde Ahi Çakır Çiftliği Vakfı vardı.

Yuva Köyü: Beğendik Çiftliği Vakfı'nın adı geçer.

3.3. Aslanapa Yöresinde Türk Topluluklarının Adlarını Taşıyan İskân Birimleri

Dânişmendler Köyü: II. Kılıç Arslan devrinde son verilen Dânişmendoğullarına tâbi aşiretlerin batıya göç edişi ve pek çok yöreyi yurt tutmaları neticesinde Anadolu'da bu isimde yer adlarının sayısı çoğalmıştır. Aslanapa'daki bu köyün adı da bu şekilde Dânişmendlilerle ilgili olabilir. Aynı dönemde Lazkiye ve Geyikler kazalarına bağlı Dânişmendli adlı köyler de vardı. Ayrıca Kütahya bölgesinde Danişmend Ahmed, Danişmend Avunduk, Danismend Ömer gibi şahıslar ile Danismendoğulları Cemaati ve Saru Dânişmend Cemaati vardı. Dolayısıyla Dânişmend ile ilgili yer adlarında şahısların unvanları da göz önünde bulundurulmalıdır.

İldik Köyü: Bu köyde (Hane: 5, M.: 1, Hâsıl: 302) Pusad Çiftliği, İmam Hasan Fakih Çiftliği ve Oruç Beyi Çiftliği vakıfları bulunmakta idi. İldik, yaygın yer adlarından değildir. Bu adın, eski Türk şahıs veya topluluk adlarıyla münasebeti olmalıdır. Nitekim Anadolu'da bazı yörelerde İldik Türkmenleri meskûndu.

Tatar Çiftliği: Devlet-han Çiftliği ile birlikte ismi geçmektedir. Anadolu'da Tatar adlı yer ve cemaat adları vardı. Tatar, tek başına şahıs adı olarak da kullanılmıştır.

[26] Bu rakam Salur Köyü, Salur Köyü Yörükleri Cemaati, Gökçe-üyük Köyü ve Gökçe-üyük Yörükleri Cemaatine ait hâsılın toplamıdır. Ayrıca bkz. M. Çetin Varlık: "XVI. Yüzyılda Kütahya Sancağında Yerleşme ve Vergi Nüfusu", *Belleten*, Sayı 202, Nisan 1988, s. 125.

Türkmen Çiftliği: Alañ Köyü'nde idi (Hâsıl: 80). Türkmen, şahıs adı da olabilir.

3.4. Aslanapa Yöresinde Yörükler

XVI. yüzyıl başlarına gelindiğinde Yörüklerden az bir kısmı, Aslanapa yöresinde kendi adları ile anılan köylerin çevresinde konar - göçer hayatı sürdürmekte idiler. Yörük toplulukları kendi isimlerini verdikleri köyler kurmalarının yanında bu köyler çevresinde hayvancılığa dayalı bir ekonomik düzenin gereği olarak Yörüklüğü de idame ettirmekte idiler. Hayvanlarını otlattıkları yaylaklar için Yörükler de köylüler gibi vergi ödemekte idiler.[27] Aslanapa yöresi Yörüklerinin çoğunun XVI. yüzyıl başlarına gelindiğinde yerleşik düzene geçtikleri görülmektedir. Bu Yörüklerin kurdukları köylerin isimleriyle konar - göçer teşekküllerin isimlerinin aynı olması bu bakımdan kayda değerdir.

Ala-inek Köyü Yörükleri Cemaati: Ala-inek Köyü'ne tabi olarak konar-göçerliği sürdürmekte oldukları anlaşılıyor (Hane: 14). Demek ki XVI. yüzyıl başlarında köyün çevresinde henüz yerleşik hayata geçmemiş haneler meskûndu.

Gökçe-üyük Köyü Yörükleri Cemaati: Bu Yörük topluluğunun (Hane: 43, M.: 8, Salur Köyü Yörükleri Cemaati ile birlikte) Gökçe-üyük Köyü'nde kışladıkları anlaşılıyor.

Nevruz Köyü Yörükleri Cemaati: Bu topluluğun (Hane: 17, M.: Doğancı: 3) bir kolu, yörede daha önceki yıllarda kendi adlarıyla köy kurmuşlardı. Bu Yörük topluluğunun doğancılık ilmiyle uğraştıkları da görülmektedir.

Salur Köyü Yörükleri Cemaati: XVI. yüzyıl başları kayıtlarında Gökçe-üyük Köyü Yörükleri Cemaati ile birlikte zikredilmişlerdir.

Salur Cemaati: Aslanapa nahiyesine tabi görünüyordu. Görüldüğü üzere Aslanapa yöresinde Salur boyuna ait topluluklar hem kendi adlarına köy kurmuşlar ve hem de Yörük sıfatıyla konar-göçerliği devam ettirmişlerdir.

Şeyhler Köyü Yörükleri Cemaati: Konargöçer Yörüklerdir (Hane: 7).

[27] Devlet, yaylakları tasarruf edenlerden Yaylak resmi alırdı. Mesela yöredeki bir yaylaktan senelik 62 akçe resm alınıyordu. Bkz. BOA. TD. Nr. 438, s. 45.

3.5. Şahısların Ad/Lakap ve Unvanlarını Taşıyan İskân Birimleri

Aslanapa yöresindeki iskân birimlerinden köyler ve mezralar ile bunların bünyesinde bulunan çiftliklerin isimleri ele alındığında, yörede kimlerin yurt tuttuğuna dair önemli deliller karşımıza çıkmıştır. Bu çerçevede Aslanapa'ya bağlı köylerin, mezraların ve çiftliklerin isimlerinin neredeyse tamamının Türkçe olduğu ve bunların Selçuklular ile Germiyanoğulları zamanında yörede faaliyet göstermiş önde gelen şahıslarla alakalı bulunduğu tespit edilmiştir. Bu isimlerin çoğunun XIII-XV. yüzyıllar arasında ortaya çıktığını söyleyebiliriz. XII. yüzyıldan kalma adların sayısının daha az olduğunu belirtmek gerekir.

Ahi Cemal Çiftliği: 1489 tarihli belgeye göre Salur Köyü'nde müsellem çiftliği idi.

Ahi Çiftliği: İğdecik Köyü'nde vakıf yerlerdendi (Hâsıl: 197, Ashâb-ı Vakf: 4 nefer).

Ahi Çakır[28] Çiftliği: Todurga Köyü vakıflarındandı (Hâsıl: 150. Ashâb-ı Vakf: 1).

Ahi Halil Mezrası: Bu iskân biriminin (Hâsıl: 300) Ahilerle ilgisi açıkça görülüyor.

Ahi Timurtaş Çiftliği: Aslıhanlar Köyü'ndeki vakıflardan idi (Hâsıl: 250, Ashâb-ı Vakf: 1 nefer). Aynı dönemde Altıntaş nahiyesinde Ahi Timur Çiftliği vardı. Timur, Timurtaş yaygın Türk şahıs adlarındandır.

Ahi Yusuf Çiftliği: Ada Köyü'ndeki vakıf yerler arasında idi (Hâsıl: 285). Aynı dönemde Altıntaş nahiyesinde de Ahi Yusuf adlı bir çiftlik vardı.

Ahmed Çiftliği: Gökçeler Köyü'ndeki müsellem çiftliği idi (M.1457).

Akça Bey Çiftliği: Gökçeler Köyü'ndeki müsellem çiftliği idi (M.1457).

Alagöz Çiftliği: Bu çiftlik (Hâsıl: 202), adını Alagöz adlı bir şahıstan veya bir Yörük topluluğundan almıştır. Alagöz, eski ve yaygın Türk şahıs adlarındandı.

Alem Beyi Çiftliği: 1457 tarihli defterde zikri geçen Saraycık Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendir. Çiftliğin müsellemi olan Şeyh Paşa'nın babası, Alem Beyi adını taşıdığına göre bu çiftliğe, bahsi geçen bu zat adını vermiş görünüyor.

[28] "Çakır", Türklerde yırtıcı kuş isimlerinden olup, özellikle Selçuklu ve Beylikler devrinde Anadolu'da şahıs adı olarak kullanılmıştır. Osmanlılar devrinde de Çakır avlayan kuşçu teşkilatı içinde Çakırcılar vardı. Kütahya'da Küçük Çakır Yörük cemaatini burada zikredebiliriz. C.Y.

Güvenç Çiftliği müsellemi Göçi'nin babasının adı da Alem Beyi idi. Alem Beyi adlı şahsın XV. yüzyıl ilk yarısında etkin olduğu anlaşılıyor. Çiftlik reayası arasında bulunan Temür oğlu Emre adı, dikkati çeken bir diğer isimdir; Emre adının halen XV. yüzyıl ortalarında kullanıldığını göstermektedir. 1489 tarihli kayda göre bu günlerde Şeyh Paşa ve o artık yaşlandığı için oğlu Pîr Budak müsellem idiler. Bu tarihte reaya arasında Emre oğlu Âşık ile Şeyh Paşâ oğlu Hasan ile mezkûr Hasan'ın oğulları Hızır Ali ve Kadem-eri'nin isimleri geçmektedir.

Ali Çiftliği: 1457 tarihli deftere göre Saraycık Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. Bu tarihte müsellem Mesud oğlu İbrahim idi. Diğer reaya Yusuf oğlu Yakup ile Malkoç oğlu Bahşâyiş idi. Bahşâyiş'in oğlu Yusuf ise yamak kaydedilmiştir. 1489 tarihli kayıtta bu çiftlik Şâhımlar Köyü'nde gösterilmiştir. Bilgiler daha öncekilerle hemen hemen aynıdır.

Aliyyüddin Çiftliği: XVI. yüzyıl ilk çeyreğinde yörede Mevlânâ Aliyyüddin El-Kadî adlı bir zatın da adı geçmektedir.

Altuntaş Köyü: XVI. yüzyıl ilk çeyreğinde Aslanapa'ya tâbi gösterilse de bu köyün (Hane: 45, M.: 16, Cami hatibi, bâ-berât: 1, Cami müezzini: 1, Cami meremmetçisi: 8, Muhassıl: 2, Pîr: 5, Sâhib-i Berât: 3, Yayabaşı: 1, Ma'zûl Sipahi: 1, Ma'lûl: 2, Divâne: 1, Lâl: 1, Hâsıl: 4978) Altuntaş nahiyesinin merkezi olarak kabul edilmesi uygun olacaktır. Nitekim aynı yıllarda Kütahya'ya tâbi Altuntaş adlı başka bir nahiye vardı. 1946 yılı kayıtlarına göre bu nahiyenin Altuntaş adlı bir köyü de vardı. Altuntaş nahiyesi bugün Altıntaş adıyla ilçe konumunda olup, Aslanapa ilçesinin güney sınırındadır. Bölgede Gediz nahiyesinin bir köyünün adı da Altuntaş idi. Bu köy, 1946 yılı kayıtlarına göre Altıntaş adı ile varlığını sürdürmekte idi. Altuntaş, Selçuklu ve Beylikler devrinin yaygın Türk şahıs adlarındandır.[29] Nitekim Kütahya'da Şeyh Altuntaş Zaviyesi de mevcuttu.

Altuntaş Pazarı: Aslanapa nahiyesine tabi gösterilmiş bu pazarın da Altuntaş nahiyesinde olması icap eder. Bu pazarla birlikte Köhne Pazar da zikredilmiştir. Köhne Pazar'ın bâcı ile bahsi geçen iki pazarın ihtisap vergileri toplamı senevî 7000 akçe idi. Köhne, Farsçadan dilimize geçmiş bir kelime olup, "eski, eskimiş, yıpranmış" anlamlarını içerir. Burada eski Pazar yeri manasına kullanıldığı görülmektedir.

[29] Abu'l-Farac, *Abu'l-Farac Tarihi*, Çev. Ö. R. Doğrul, Ankara 1999, s. 356; İsfehânî, *Zübdetü'n-Nusra*, s. 106, 234; Sadrüddin El-Hüseynî: *Ahbâru'd-Devleti's-Selçukiyye*, Çev. Necati Lugal, Ankara 1999, s. 59.

Aslanapa/Arslanapa Nahiyesi: Bu nahiyenin adı, 1457 ve 1489 tarihli müsellem defterlerinde Aslanapa (اسلان ایا) şeklinde yazılmıştır. XVI. yüzyıl kayıtlarında ise çoğunlukla Arslanapa (ارسلان ایا) biçiminde yazılmıştır (Nâhiye-i Arslanapa, der kaza-i Kütahya). Günümüzde ise Aslanapa kullanımı resmiyet kazanmıştır. Osmanlılar devri son dönem kayıtlarında bu nahiye Gireği olarak geçer. Mesela 1840'lı yıllara ait temettuat kayıtlarında Gireği nahiyesine bağlı Abaş, Ada, Alıncık, Arslanapa, Aslıhanlar, Avlağu, Ballubaba, Bayat, Bâzergân, Çal, Çamırdık, Çömlekçi, Dere, Emrez, Gökçeler, Göynük-viran, Haydarlar, Kara-diğin, Kozluca n.d. Musa, Kureyşler, Kusura, Nuh-viran, Ortaca, Pınarbaşı, Pullar, Sağırlar, Saray, Saraycık, Şeyhler, Tava, Terziler, Tokul, Viran, Yağcılar köyleri zikredilmiştir. 1878 tarihli Kütahya Şer'iye Sicili kayıtlarında Aslanapa nahiyesine sadece Pınarbaşı ve Göğem köyleri kayıtlı iken Gireği nahiyesine Aslanapa, Avlağı, Bâzergân, Dere, Gökçeler, Haydarlar, Kozluca, Kureyşler, Musa, Nuh-viran ve Saraycık köyleri bağlı görünüyordu[30].

Arslanapa Köyü: Bu köyde Şeyh İne Beyi Çiftliği vakfı (Hâsıl: 185, Ashâb-ı Vakf: 3 nefer) ve başka vakıflar da vardı. Aynı dönemde Kütahya kazasına bağlı Arslanapa Köyü de zikredilse de bu iki iskân birimi aynı yeri gösteriyor olabilir. 1946 kayıtlarına göre Kütahya'nın Aslanapa bucağına bağlı Arslanapa Köyü vardı. Bugün bu köyün olduğu yer merkez olmak üzere Aslanapa ilçesi mevcuttur.

Aslıhanlar Köyü: XVI. yüzyıl başları kayıtlarına göre Aslanapa'ya bağlı idi (Hane: 25, M.: 23, Muhassıl: 7, Yayabaşı: 2, Doğancı: 2, Sâhib-i Berât: 8, Sâhib-i Vakf, bâ-berât: 7, Sipahizâde: 3, Hâsıl: 4570). Bu köyde Şeyh Cüneyd Çiftliği ve Ahi Timurtaş Çiftliği vakıfları vardı. Aslı-han, Asıl-han, Selçuklulardan Osmanlılara Anadolu'da her dönem kullanılan şahıs adlarındandır. Köyün adının nereden geldiğini bilemeyen köy halkı, "çok eskiden köyde konaklamak amacıyla kullanılan bir hanın bulunduğu, köyün isminin buradan geldiği" şeklinde bir iddia ortaya atmışlardır[31]. Aslıhanlar Köyü, bugün Aslanapa ilçesinin hemen güneyinde Altıntaş ilçe sınırları içinde kalmıştır.

Aslıhanlar-ı Diğer Köyü: Bu köyde Kırañ Çiftliği vakfı vardı. Temettuat defterlerinde Altıntaş nahiyesine bağlı Cedit Aslıhanlar ve Eski Aslıhanlar adlı iki köy zikredilmektedir. Dolayısıyla başlangıçta Aslanapa'ya bağlı Aslıhanlar adlı iki köy, zamanla Altıntaş nahiyesi hudutları içinde kalmıştır.

[30] Hüseyin Göksal, *Kütahya'nın 52 Nolu Şer'iye Sicili*, Balıkesir Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2001, s. 36, 37.

[31] http://www.aslanapa.gov.tr/default_B0.aspx?content=1053 (Erişim: Şubat 2014).

Ayvadca Çiftliği: 1489 tarihli kayda göre Hasanlar Köyü'nde müsellem çiftliği idi.

Bahadır Çiftliği: Aslanapa nahiyesine bağlı Yaluñuz-saray Köyü'nde idi (Hâsıl: 47). Eski kayıtlarda Anadolu'da Derviş Bahadır, Şeyh Bahadır gibi şahıs adları görülmektedir.

Bahşâyiş Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli defterlerde zikri geçtiği üzere Saraycık Köyü'ndeki müsellem, çiftliklerindendi. Müsellemi Umur oğlu Ahmed idi. Ahmed'in oğlu Mustafa, Müsellem Ulu Bey ile onun oğlu Davud (yamak) da mutasarrıflardan idi. Daha sonra bu çiftlik Selçuk çiftliğinden Aydın oğlu Hamza'ya verilmiştir.

Balabanlar er-Rahmân Köyü: 1457 tarihli defter kaydına göre bu köyde müsellem çiftliği (Balaban-oğlu Çiftliği) mevcuttu. 1489 tarihli defterde bu köyün adı sadece Balabanlar olarak geçer. XIV. yüzyılda da var olduğu görülen bu köyün adına sonraki kayıtlarda rastlanamamıştır. Köyün adının müsellem Balaban'dan geldiğine veya bu adın Kütahya merkezde bulunan Balabaniye Medresesi bânisi ile alakalı olduğuna dair iki ayrı yorum yapılabilir. Reayanın ve babalarının isimleri: Yusuf, Yakup, Osman, Halil, Durmuş, Beymiş, Çalab-vermiş gibi adlardan mürekkeptir.

Balaban-oğlu Çiftliği: Bkz. Balabanlar Er-Rahmân Köyü.

Ballu Baba Köyü: 1489 ve XVI. yüzyıl ilk çeyreği kayıtlarında zikri geçmektedir (Pîr: 1, Sipahizâde: 32, Hâsıl: 1520). Bu köyde Şeyh Bayram Beyi Çiftliği vakfı vardı. Köy, bugün Aslanapa ilçe merkezinin batısında dağlık alanların başladığı kısımda Ballıbaba adıyla varlığını sürdürmektedir. 1120 rakımlıdır. Doğusunda tarım arazileri uzanır.

Başlamış Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli kayıtlara göre Kuyu? Şükrü Köyü'ndeki müsellem çiftliğidir. 1457'de müsellemin adı Hüseyin oğlu İshak iken 1489'da Hacı Hasan idi. Hacı Hasan'ın da Ay-doğdu adlı bir oğlu vardı. Önceki reaya arasındaki İsmail'in babasının Başlamış ismini taşıması, çiftliğin adının kaynağı hakkında bize fikir vermektedir.

Başmakçı Çiftliği: Gökçeler Köyü'nde müsellem çiftliği idi (M.1489).

Bayram Köyü: 1457 tarihli deftere göre burada Kebe Bâyezid adlı müsellem çiftliği vardı. 1489 tarihli kayda göre ise bu çiftliğin adı Bâyezid Çiftliği olarak

yazılmıştır. Bugün Aslanapa ilçesine bağlı Bayramşah Köyü vardır. İlçenin en kuzeyindeki dağlık alandadır.

Bâyezid Çiftliği: Bkz. Kebe Bâyezid Çiftliği.

Bedir Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli defterlere göre Nuh-viranı Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. Çiftliğin müsellemi Basri oğlu İlyas'ın kardeşinin adı Bedir idi. Şu halde çiftliğe adını veren zat Bedir isminde biri idi. Bu iki kardeşin babalarının adları ise Basri idi.

Beğendik Çiftliği: Yuva Köyü'ndeki vakıf yerlerden idi (Hâsıl: 150, Ashâb-ı Vakf: 5 nefer). Beğendik, Selçuklu ve Beylikler devri Türk şahıs adlarındandır.

Beğmiş Çiftliği: Gökçeler Köyü'nde idi (Hâsıl: 242). Beğmiş/ Bekmiş/ Beymiş; Selçuklu ve Beylikler devri Türk şahıs adlarındandır.

Cüneyd Çiftliği: Abaş Köyü'nde idi (Hâsıl: 50).

Cüneyd Çiftliği: Saraycık Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi (M.1457-1489).

Çobanlar Çiftliği.

Çullu Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli kayıtlara göre Viran Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. 1489'da Müsellem Çullu olarak kaydedilmiştir. Bu ad, eğer yanlış okunmadı ise o dönemde nadiren kullanılan bir şahıs ismidir.

Delmez (دلمز) Çiftliği: 1457 tarihli deftere göre Nuh-viranı Köyü'ndeki müsellem çiftliklerinden idi. Aynı köydeki İshak Çiftliği müsellemlerinden Hacı Mürsel'in babasının adı Delmez idi. Dolayısıyla Nuh-viranı Köyü'nde miladi 1450'ler öncesinde müsellemlik vazifesini icra etmiş bu isimde bir şahsın varlığına işaret edilmektedir. Bu isim Dalmaz, Dilmez şekillerinde de okunabilir. Çiftliği tasarruf eden şahıslarla (Emir, Mürüvvet, İvaz vd.) Haydar oğlu Ali Bey arasında anlaşmazlık çıkmasına sebep olan yerler olduğu için Altuntaş Kadısı teftiş edip, bu şahıslara 65 dönüm yer daha tahsis ederek ve ellerine şer'î hüccet vererek arada sulh olunmasını sağlamıştır.

Demür Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli kayıtlara göre Derziler Köyü'nde müsellem çiftliği idi. Buradaki reayanın isimleri arasında geçen Durdu ve Veli'nin babalarının adı Demür olarak verilmiştir. Dolayısıyla bu çiftliğin adının nereden geldiği ortaya çıkmaktadır.

Devlethan Çiftliği: Tatar Çiftliği ile birlikte ismi geçmektedir.

Erdem-şeh Köyü: Bu köyde (Hane: 12, M.: 1, Hâsıl: 3249 Şeyh Şeref Çiftliği ve Yayla Baba Çiftliği vakıfları vardı. Erdem, Selçuklu devrinin yaygın şahıs adlarındandır.

Esen Beyi Çiftliği: 1457 tarihli deftere göre Saraycık Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. Çiftliğin müsellemi olan Hamza'nın babasının adı Esen Beyi idi. Dolayısıyla bu çiftliğe adını veren zat XV. yüzyıl ilk yarısında hayatta imiş. Çiftlik reayasının isimleri Esen Beyi oğlu Mustafa, İbrahim oğlu Taşgun, Hamza oğulları Musa ve Emre Koçi gibi o dönemin moda Türk adlarındandı. 1489 tarihli kayıtta da aynı bilgiler vardır.

Esenlü Çiftliği: Kırañ Köyü'nde idi (Hâsıl: 212). "Esen" ve "Esenlü" eski Türk şahıs adlarındandır. Bölgede Kalın-viran ve Tavşanlu nahiyelerinde iki ayrı Şeyh Esenlü çiftliği vardı. Yine Germiyanoğulları devrinde Yoncalu kazasının Yakaca Köyü'nde Şeyh Esenlü'nün bir çiftlik yer vakfı vardı. Ankara yöresinde ise Esenlü Cemaati vardı.

Eskiler Çiftliği: Aslanapa nahiyesine tabi idi (Hâsıl: 342). Türkçede "Eski", şahıs adı olarak kullanılmış, buradan ise bazı lakaplar ve yer, topluluk adları doğmuştur.

Gevrek-oğlu (كورك اوغل) Çiftliği: 1457 tarihli kayda göre Ada Köyü'nde idi.

Göynük Çiftliği: 1457 tarihli belgeye göre Gökçeler Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. 1489 kaydında Göynük-kumu? şeklinde yazılmıştır.

Gündoğdu Çiftliği: Gökçeler Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi (M.1457-1489).

Güvenç Köyü: Hane: 11, M.: 4, Hâsıl: 1460 (Şeyh Osman Çiftliği ile birlikte; Ez vakf-ı mensûh). Güvenç, Güvendik yaygın Türk şahıs adlarındandır.

Güvenç Çiftliği: 1457 tarihli defterde geçtiği üzere Saraycık Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendir. Müsellemi Bayram oğlu Aziz idi. Alem Beyi oğulları Karaca ve Göç-eri ise yamak kaydedilmişlerdir. 1489 tarihli kayıtta ise bu isimlere Göç-eri oğlu Can Paşa ile Karaca oğlu Âşık ve Aziz oğlu Turgut eklenmiştir. Ayrıca Tuña-şah Çiftliği de aynı kayıt altında ele alınmıştır. XVI. yüzyıl kayıtlarında da Güvenç Çiftliği'nin zikri geçmektedir.

Hacı Mezrası: Yeñice Köyü ve Yortan Çiftliği ile birlikte ismi geçmektedir. Hacı, Türklerde tek başına şahıs adı olarak da kullanılmakta idi.

Hacı Ahmed Çiftliği: Viran Köyü yakınlarında idi (Hâsıl: 500). Aynı dönem kayıtlarına göre Kütahya merkezinde Hacı Ahmed Mahallesi, Kütahya'nın Virancık Köyü'nde Hacı Ahmed Çiftliği vardı.

Hacı Halil Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli defterlere göre Nuh-viranı Köyü'nde müsellem çiftliği idi. Buradaki müsellemlerden Yakup'un babasının adı Hacı Halil idi. Dolayısıyla çiftliğe adını veren Hacı Halil, 1450'lerden önce faaliyet göstermiş olmalıdır. 1489 tarihli defterde Yakup'un oğlunun adının da, dedesinin adı olan Halil olduğu görülmektedir.

Halife-oğlu Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli defter kayıtlarına göre Alıncuk Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. Bu çiftliği tasarruf eden Aslıhan'ın babasının adı Halife idi. Dolayısıyla çiftlik, bu zatın adıyla anılmıştır.

Hamza Çiftliği: 1457 tarihli kayda göre Hasanlar Köyü'nde müsellem çiftliği idi.

Hamza Çiftliği: Saraycık Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi (M.1457-1489).

Hamza Çiftliği: Ilgındalar? Köyüne tâbi müsellem çiftliği idi (M.1457-1489).

Has Hatun Umur-oğlu Çiftliği: 1457 tarihli kayda göre İğdecik Köyü'ndeki müsellem çiftliğidir. 1489 kaydında sadece Has Hatun Çiftliği olarak geçmektedir.

Hasan Çiftliği: Göynük-viran Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi (M.1457-1489).

Hasanlar Köyü: 1457 ve 1489 senelerine ait kayıtlarda adı geçen bu köyde müsellem çiftlikleri mevcuttu (Oruç Çiftliği, Hamza Çiftliği, Hızır Çiftliği, Ayvadca Çiftliği). Reayanın isimleri, XV. yüzyıl ortalarında ve öncesinde Anadolu Türklerinin kullandığı isimlerdendir: Muhammed, Mahmud, Yusuf, İlyas, Halil, Lütfullah, Ali-şah, Ayvad, Bâyezid, Köpek, Rûm, Çalab-vermiş, Avunduk, Oğul Beyi.

Hızır Çiftliği: 1457 tarihli kayda göre Hasanlar Köyü'nde müsellem çiftliği idi.

Hızır Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli kayıtlara göre Viran Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. 1457'de müsellemin adı Tuñrul oğlu Hoca Yusuf idi. Hoca

Yusuf'un İsmail adlı oğlu yamak olarak kaydedilmiştir. Diğer bir reaya adı ise Paşa Yiğid oğlu Turgut idi. 1489 kayıtlarına göre de müsellem aynı kişidir. Bu tarihte Hoca Yusuf'un oğulları olarak İsmail, İshak, Sevindik ve Ödül isimleri kaydedilmiştir.

Işık Ali Gölü Sazlığı: Aslanapa nahiyesi hudutları içinde olduğu anlaşılan bu sazlıktan başka Nuh-viran, Eymür ve Çotak gibi köyler civarında da başka sazlık yerler vardı. Bu sazlıkların senevî hâsılı 1200 akçe olarak yazılmıştır.

İbrahim Çiftliği: Göynük-viran Köyü'nde müsellem çiftliği idi (M.1457-1489).

İl-eri oğlu Çiftliği: Saraycık Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi (M.1457-1489).

İlyas Çiftliği: 1457 tarihli belgeye göre Gökçeler Köyü'nde müsellem çiftliği idi.

İne Beyi Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli kayıtlara göre Saraycık Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. İne Beyi, Selçuklu ve Beylikler devri Türk şahıs adlarındandı. İne, İne Gazi, İne Han, İne-değin şekillerinde de şahıs ve yer adları mevcuttur.

İne Beyi Çiftliği: Yaluñuz-saray Köyü'nde idi (Hâsıl: 100).

İmam Hasan Fakih Çiftliği: İldik Köyü'nde idi (Hâsıl: 200, Ashâb-ı Vakf: 6 nefer).

İshak Çiftliği: Gökçeler Köyü'nde müsellem çiftliği idi (M.1457-1489).

İshak Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli belgelere göre Nuh-viranı Köyü'ndeki müsellem çiftliklerinden biri idi. Müselleminin adı Delmez oğlu Hacı Mürsel idi. Reaya isimleri arasında geçen Avkaz, Özer, Saruca gibi adlar dikkat çekicidir.

Kapucu Ayvad Çiftliği: Bk. Kapucu Hamza Çiftliği

Kapucu Hamza n.d. Kapucu Ayvad Çiftliği: Viran Köyü'nde idi (Hâsıl: 200, Güvenç Çiftliği ile beraber).

Kara-diğin Köyü: Bu köy (Hane: 15, M.: 3, Pîr: 1, Hâsıl: 1114), Anadolu'da XI. yüzyıl son çeyreğinde Kastamonu, Çankırı ve Sinop yörelerinde fetihlerde bulunmuş ünlü Türk komutanı Kara Tegin'in adını yaşatması bakımından dikkat

çekici bir isme sahiptir. Kara Tegin'e bağlı aşiretlerin zamanla Anadolu'ya dağıtıldığı bellidir. Türk tarihinde Kara Tegin adlı başka yer ve şahıs adları da mevcuttur.[32] 1130 rakıma ve çok az nüfusa sahip Kara-diğin Köyü, ilçe merkezinin kuzeybatısında bulunuyor.

Kara Hasan Çiftliği: Salur Köyü'ndeki müsellem çiftliğidir (M.1457-1489).

Kara İbrahim Mezrası: Viran Köyü'nde idi (Hâsıl: 450).

Kara İne-han Çiftliği: Kara-kaya Köyü'nde idi (Hâsıl: 50).

Kayır-döğe Köyü: Çölmekçi Mezrası, Devlethan Çiftliği ve Tatar Çiftliği ile birlikte ismi geçmektedir (Hane: 1, Sipahizâde: 7, Hâsıl: 1600). Aynı tarihlerde Altuntaş nahiyesinin Kayır-döğe Köyü de vardı. Bu ikisi aynı iskân birimi olabilir. Kayır, eski Türk şahıs adlarındandır.

Kebe Bâyezid Çiftliği: 1457 tarihli defter kaydına göre Bayram Köyü'ndeki müsellem çiftliğidir. 1489'da bu çiftlik Bâyezid Çiftliği olarak kaydedilmiştir.

Kızıl Ömer Köyü:[33] Günümüzde yeri tespit edilemedi.

Koyun İsa Çiftliği: Kusura Köyü'ndeki müsellem çiftliği idi (M.1457-1489).

Kurtulmuş Köyü: Bu köy, XV. yüzyılda mevcut olup Sinan Bey veled-i Elvan Bey İmareti'ne vakıftı (Hane: 19, M.: 3, Sipahi: 3, Pîr: 1). Köyde Selim Fakih Çiftliği vakfı da vardı. Kurtulmuş'un Selçuklular devri şahıs adlarından olduğu anlaşılıyor.

Kuşlu Çiftliği: 1457 tarihli defter kaydına göre Alıncuk Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. Müsellemi Ali oğlu Abdal idi. Sevindik oğlu Paşalı adlı reayadan başka yamak olarak ise Ahmed oğlu İsa'nın ismi geçmektedir. 1489 tarihli kayda göre müsellem yine Ali oğlu Abdal idi. Sevindik oğlu Paşalı'nın oğlu Ödül de kayıtlara girmiştir. Sevindik'in baba adının ise Kır Ali olduğu yazılıdır. Bu kayıt, yöredeki Türk iskânını anlatması bakımından birkaç nesli bir arada verdiği için önem arz etmektedir: Kır Ali oğlu Sevindik oğlu Paşalı oğlu Ödül. Burada çiftliğe ad olan "Kuşlu" da bir şahıs adıdır. Nitekim aynı tarihlerde yörede Kuşlu Han adlı şahıs ismi bilinmektedir.

[32] Raşîd Al-dîn Fazlallâh, *Câmi' al-Tavârih*, s. 75, 77, 78; İsfehânî, *Zübdetü'n-Nusra*, s. 124, 158, 200, 201, 212; el-Hüseynî, *Selçukiyye*, s. 58; Sümer, Şahıs Adları, s. 38; Turan, *Türkiye*, s. 67, 70, 77, 86; *A History of Sharvan and Darband in the 10th-11th Centuries*, Neşr. V. Minorsky, Cambridge 1958, s. 36-38, 65, 66; Arapça metin s. 12-14.

[33] 438 numaralı MVAD.'nin indeksinde bu Köyü mezraa olarak göstermişlerdir.

Kuşlu Han Çiftliği: M.1457 tarihli defter kaydına göre Saraycık Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. Müsellemi İsa oğlu Muhammed idi. Diğer mutasarrıflar ise Paşa Yiğid oğlu Muhammed ve onun oğlu Veli, Kuşlu Han oğlu İsmail ve onun da oğlu Turasan (yamak) idi. Çiftliğe adını Kuşlu Han adlı şahıs vermiş olup, XV. yüzyıl ilk yarısında yaşamıştır. 1489 yılı kayıtlarında da benzer bilgiler mevcuttur.

Kuyu ? Şükrü Köyü: 1457 ve 1489 tarihli kayıtlarda zikri geçer. Burada Başlamış adlı müsellem çiftliği mevcuttu.

Küçük Ali Çiftliği: Pazarcık Köyü'nde idi. Kütahya'nın Doñ Arslan Köyü'nde de Küçük Ali adlı çiftlik vardı.

Küçük Halil Çiftliği: Delü Virancuk Köyü'nde müsellem çiftliği idi (M.1457-1489).

Mahmud Çiftliği: Göynük-viran Köyü'nde müsellem çiftliği idi (M.1457-1489).

Malkoç Çiftliği: Saraycık Köyü'nde müsellem çiftliği idi (M.1457-1489).

Muhammed Çiftliği: Gökçeler Köyü'nde müsellem çiftliği idi (M.1457).

Mustafalar Köyü: Bu köyde (Hane: 8, M.: 2, Pîr: 1, Hâsıl: 582) Şah Melik Çiftliği vardı. Mustafalar, aynı zamanda Yörük topluluk adıdır. 1946 kayıtlarına göre Mustafalar Köyü Kütahya merkeze bağlı idi. Bugün de, Aslanapa ilçe sınırlarının kuzeydoğusunda Kütahya merkez kazasına bağlıdır. 1370 rakımlı olup dağlık alandadır. Kuzeyinde Kirazlıyayla ve rakımı 2000 metreyi bulan dağlar vardır.

Müsellem Salih Çiftliği: Bk. Salih Çiftliği.

Müşter ? (مشتر) Çiftliği: 1457 tarihli deftere göre Nuh-viranı Köyü'ndeki müsellem çiftliklerinden biri idi. Bir şahıs adı/lakabıyla ilgili olmalıdır.

Nevruz Köyü: Hane: 5, M.: 1, Pîr: 1, Hâsıl: 1141. Bu köye tâbi Yörükler de vardı. Bunlar konar-göçerliği bir süre devam ettirmişlerdir. Nevruz, Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde Anadolu'da şahıs ve topluluk adı olarak geçmektedir.

Nuh-viranı Köyü: 1457 ve 1489 tarihli kayıtlara göre bu köyde müsellem çiftlikleri (Delmez Çiftliği, Hacı Halil Çiftliği, Satılmış Çiftliği, Bedir Çiftliği, Salman Çiftliği, Müşter? Çiftliği, İshak Çiftliği, Yahya Çiftliği) mevcuttu. O tarihlerde müsellemlerin ve baba adlarının, devrin tipik Türk şahıs adlarını taşıdık-

ları görülmektedir: Yakup, Musa, İsa, Muhammed, Mustafa, Hamza, Hasan, Hacı Halil, Hacı Mürsel, Şeyh Hızır, Murad, İvaz, Bedir, Basri, Ahi Cemal, Safa, Emir, Umur, Mürüvvet, Ayvad, Şâduman, Bahşâyiş, Kaşıklu, Âşıklu, Arslan, Dursun, Satılmış, Ören Beyi, Delmez, Sülemiş. XVI. yüzyıl başlarındaki nüfusuna bakılırsa (Hane: 26, M.: 8, Muhassıl: 2, Pîr: 3, Yayabaşı, bâ-berat-ı hümayun: 3, Hâsıl: 1945) Nuh-viranı Köyünün yöredeki orta büyüklükteki iskân birimlerinden olduğu anlaşılıyor. Bu köyde sazlıklar ve Satılmış Çiftliği vardı. Köy, bugün Nuhören adıyla Aslanapa ilçesine bağlıdır. 1010 rakımlı bu köy, ilçe merkezinin güneydoğusunda Altıntaş ilçe sınırının hemen kenarındadır ve çevresi tamamen tarım arazileriyle çevrilidir.

Nusret Çiftliği: Bâzergân Köyü'ndeki müsellem çiftliği idi (M.1457-1489).

Okçu Budak Çiftliği: Bkz. Namazlağu Çiftliği

Ordu Çiftliği: 1457 tarihli kayda göre Göynük-viran Köyü'nde müsellem çiftliği idi. Müsellemi Tuzcu Umur oğlu Aziz idi. Aziz'in oğlu Hoca ve onun oğulları Umur ile Hüseyin de bu çiftliği mutasarrıftılar. Hüseyin'in oğlu Hamza ise yamak kaydolunmuştur. 1489 kayıtlarında da aynı bilgiler mevcuttur. Burada ailenin birkaç kuşaklık şeceresi çıkarılabiliyor: Hamza b. Hüseyin b. Hoca b. Aziz b. Tuzcu Umur.

Orhan Çiftliği: Göynük-viran Köyü'nde müsellem çiftliği idi (M.1457-1489).

Oruç Çiftliği: Göynük-viran Köyü'nde müsellem çiftliği idi (M.1457).

Oruç Çiftliği: 1457 tarihli kayda göre Hasanlar Köyü'nde müsellem çiftliği idi.

Ortak Çiftliği: Göğem Köyü'nde idi. Ortak, Türk şahıs adlarından biridir. Nitekim Ortak (اورتاق) adlı bir şahıs, Altın Ordu hükümdarı Toktamış Han devrinde 1395 yılında Timur'a elçi olarak gönderilmişti[34].

Oruç Beyi Çiftliği: İldik Köyü'nde idi (Hâsıl: 148). XIII-XVI. yüzyıllarda Anadolu'da Oruç Bey, Oruç Beyi, Oruç Gazi, Oruç Han, Oruç Şeyh vb. şahıs adları vardı.

Ömer Çiftliği: Yaluñuz-saray Köyü'ndeki vakıf yerler arasında idi (Hâsıl: 250).

Paşa Yiğit Çiftliği: Gökçeler Köyü'nde müsellem çiftliği idi (M.1457).

[34] Nizâmüddin Şâmî, *Zafernâme*, Çev. Necati Lugal, Ankara 1987, s. 192-193.

Porsuk Köyü: XVI. yüzyıl ilk çeyreği kayıtlarında zikri geçer (Hane: 3, Hâsıl: 280). Köyün adı olan Porsuk, "çok hareketli, cesur, mücadeleci" bir hayvanın ismidir. Diğer taraftan bu Köyün isminin Selçuklu komutanı Emir Porsuk'tan geldiği tahmin olunmaktadır. Porsuk (برسوق/برسق), Büyük Selçukluların ünlü emirlerinden olup 1060 yılında Bağdat şahnesi idi. Alp Arslan devrinde de askerî faaliyetlere iştirak eden, Malazgirt Muharebesi'ne katılan ve Anadolu'nun fethinde önemli roller almış olan Emir Porsuk, Melikşah devrinde 1077'lerde Kutalmış oğulları Mansur ve Süleymanşah'ın elindeki İznik'i kuşatmış, Mansur'u öldürmüş, Bizans'a baskı uygulamış ancak İznik şehrini elde edememiş, buna rağmen Batı Anadolu'da ve özellikle de Kütahya yöresinde fetihlerde bulunmuştu. 1087 yılı civarında 50 bin kişilik büyük bir kuvvetle ikinci defa Anadolu seferine çıkan Emir Porsuk, İznik'i Ebû'l-Kasım'ın elinden alamasa da Anadolu Türkleri üzerinde büyük bir etki bırakmış, başıboş Anadolu beylerini itaat altına almıştır. Onun sayesinde Anadolu'da 50 civarında kent ve kasabada hutbe Melikşah adına okunmuştur. Dolayısıyla Porsuk, Anadolu'da bazı şehir ve kasabalara damgasını vurmuş olmalıdır. Porsuk, Melikşah devrinde İsfahan, Halep, Bağdat gibi yörelerde pek çok görevi başarıyla tamamlamıştı. Sultan Berkyaruk ve kardeşi Muhammed Tapar arasındaki rekabet sırasında o, Hûzistan'ı idare etmiş, 1097 yılında bir Batınî tarafından şehit edilmiştir. Emir Porsuk'un oğullarından birinin adı da Porsuk adını taşımakta olup, Porsuk oğlu Porsuk şekliyle meşhur olmuştu. Berkyaruk ve M. Tapar devirlerinde etkin olan bu emir, bir süre Hemedan valiliği yapmış, Suriye'de Haçlılarla da çetin savaşlar vermiş, Urfa'yı kuşatmış, Irak Selçuklularına hizmet etmiştir. Bu emir 1136 yılında halen sağdı. Porsuk oğlu Porsuk'la çağdaş olup aynı adı taşıyan bir Türk komutanı da Şarabdâr Porsuk'tu.[35]

Sakarya Nehri'nin en uzun kolu (448 km.) olan Porsuk Çayı'nın adı da, büyük Emir Porsuk'un yöredeki faaliyetlerinin bir hatırasıdır. Kütahya yöresinde Porsuk adlı köylerin olması da bu tezi kuvvetlendirmektedir. XVI. yüzyılda Kütahya kazasına bağlı başka bir Porsuk Köyü daha vardı. Kütahya ve Aslanapa'ya bağlı Porsuk köy adlarına bugün için tesadüf edilememiştir. Ancak Porsuk Çayı, Kütahya'dan geçmektedir. Ayrıca Aslanapa ilçesinin Ören Köyünün kurucularından bahsedilirken bu köye Porsuk, Örencik, Ak-pınar ve Kelbek mezralarından göçler olduğu ileri sürülmüştür.[36] Yine Ören Köyü'nde Porsuk mevkii vardır. Demek ki Porsuk,

35 Raşîd Al-dîn Fazlallâh: *Câmi' al-Tavârih*, s. 115; Turan, *Türkiye*, s. 26, 57, 58, 60, 162; Özaydın, *Tapar Devri*, s. 128-131.

36 http://www.aslanapa.gov.tr/default_B0.aspx?content=1075 (Erişim: 09.02.2014).

yer adı olarak yörede mevcut imiş. 1878 tarihli Kütahya Şer'iye Sicili kayıtlarına göre Kütahya kazasında Porsuk adlı bir çiftlik vardı.

Pusad Çiftliği: İldik Köyü'ndeki vakıf yerlerdendi (Hâsıl: 245, Ashâb-ı Vakf: 6 nefer). Pusad, devrin karakteristik Türk şahıs adlarındandır.

Rasül Halife Çiftliği: Tokul Köyü'nde idi (Hâsıl: 150).

Salih Çiftliği / Müsellem Salih Çiftliği: Salur Köyü'nde idi (M.1457-1489).

Saru Çiftliği: 1457 tarihli belgeye göre Gökçeler Köyü'nde müsellem çiftliği idi.

Saru Halil oğlu Çiftliği: Kusura Köyü'ndeki müsellem çiftliğidir (M.1457).

Saruca Hamza Çiftliği: Viran Köyü'ndeki müsellem çiftliği idi (M.1457-1489).

Sasa-mermer Mezrası: Hâsıl: 286. Sasa, Selçukluların son yıllarında Batı Anadolu'da etkin olmuş, ünlü bir Türk komutanıdır. Nitekim eski kayıtlarda Batı Anadolu'da Ulubad ve Kite kazalarında Sasa adlı köyler; İzmir, Manisa yörelerinde Sasa mahallesi, Sasalu Köyü ve Sasalı mezrası; Ayasluğ, Birgi ve Güzelhisar kazalarında Sasalu adlı köyler; Balad kazasında Sasa Köyü ve Sasa Çelebi adlı şahıs ismi geçmektedir.

Sasa-mermer Yaylası: Aynı isimli mezra ile birlikte ismi geçmektedir.

Satılmış Çiftliği: 1457 tarihli deftere göre Nuh-viranı Köyü'ndeki müsellem çiftliklerinden biri idi. Yöredeki müsellemlerden Çakır'ın babasının adı da Satılmış idi. Bu çiftliğin adı XVI. yüzyıl kayıtlarında da geçmektedir (Hâsıl: 476).

Selçuk Çiftliği: 1457 tarihli defter kaydına göre Alıncuk Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. Çiftliğin müsellemi Cebrâil oğlu Namaz adını taşıyordu. Namaz'ın Yakup adlı oğlu ve Aziz adlı kardeşi vardı. Yamak ise Selçuk oğlu Hüseyin idi. Dolayısıyla çiftliğe adını veren zat işte bu Selçuk idi. Selçuk'un 1450'ler öncesinde yaşadığı görülüyor. 1489'da bu çiftliğin müsellemi Namaz oğlu Yakup idi. Bu tarihte artık Yakup'un Ali ve Bâli adlı kardeşleri de kayda girmiştir. Aziz'in oğulları Durmuş ve Kasım da burada zikredilmiştir. Sonuç olarak Selçuk Çiftliği'ni tasarruf eden ailenin üç kuşaklık şeceresi şu şekilde oluşmuştur: Cebrail oğulları Namaz ve Aziz; Namaz oğulları Yakup, Ali ve Bâli; Aziz oğulları Durmuş ve Kasım.

Selim / Teslim ? Fakih Çiftliği: Kurtulmuş Köyü'ndeki vakıflardandı (Hâsıl: 250, Ashâb-ı Vakf: 2 nefer).

Salman ? Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli defterlere göre Nuh-viranı Köyü'ndeki müsellem çiftliklerinden biri idi. Müsellemin adı Çakır oğlu İshak idi.

Sevindik Mezrası: Hâsıl: 384. Sevindik, yaygın Türk şahıs adlarındandır.

Seydî Nureddin Vakfı: Çeküce Köyü'ndeki vakıflardan idi. Germiyanoğulları zamanında Kütahya'da Seyyid Nureddin adlı bir ileri gelenin yaşadığını söyleyebiliriz.

Seyyid Selçuk Çiftliği: Göğem Köyü'ndeki vakıflar arasında idi (Hâsıl: 407, Ashâb-ı Vakf: 6 nefer). Seyyid Selçuk'a ait vakıf kaydı, Kanuni devrine ait Kütahya Vakıf Defteri'nde Göğem Köyü kayıtlarında da geçmektedir.[37] Ancak isim, burada sadece Selçuk şeklinde geçer. Vakfın Selçuk'a Germiyanoğlu Şah Çelebi (I. Süleymanşah) tarafından yapıldığı ve Osmanlı hükümdarı I. Murad'ın ise bilahare bu vakfı tasdik edip nişan verdiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Seyyid Selçuk'un XIV. yüzyıl ikinci yarısında miladi 1380'lerde sağ olduğu görülmektedir. Selçuk, beylikler devrinde Anadolu'da hem erkek hem de kadın adı olarak kullanılmakta idi. Yörede Altuntaş nahiyesinde Selçuk Çiftliği vardı.

Sultan-şah Çiftliği: Gökçeler Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi (M.1457-1489).

Süleyman Çiftliği: 1457 tarihli belgeye göre Gökçeler Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. Müsellemi Hamza oğlu Sevindik idi. 1489'da da bu şahıs müsellem idi. O tarihte Sevindik'in, Kapucu Hamza ve Ali adlı oğulları vardı.

Şah Melik Çiftliği: Mustafalar Köyü'nde idi (Hâsıl: 150). Kütahya kazasında da Şah Melik Köyü vardı. Anadolu'da Zülkadriye Yörüklerinden Peçenek taifesinden Şah Meliklü cemaati vardı. Halep livasından bir kayıt: Cemā'at-i Peçenek ve Şāh Meliklü, 'an-Türkān-ı Haleb, der kazā-i Kınık. Tarsus'un Ulaş kazasında Şah Melik-viranı mezrası; Konya yöresinde Şah Melik evladı cemaati vardı. Günümüzde Tavşanlı ilçesinin Şahmelek Köyü var, ancak Mustafalar Köyüne bir hayli uzaktır.

Şâhımlar Köyü: M.1489 tarihli kayıtta ismi geçen bu köyde müsellem çift-

[37] *Kütahya Livası Evkâf Defteri*, Nr. 745, v.44b.'den naklen İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*, Ankara 1988, s. 160.

likleri (Ali Çiftliği, Ulu Bey Çiftliği) bulunuyordu. XVI. yüzyıl başları kayıtlarına göre burada Ürküden Çiftliği vakfı vardı. Şâhım isminin bir şahısla ilgisi olduğu bellidir.

Şâhımlar Çiftliği: 1457'lerde Saraycık Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. 1489 yılı kayıtlarında burası artık köy olarak görünmektedir.

Şeblü ? oğlu Çiftliği: Gökçeler Köyü'nde müsellem çiftliği idi (M.1457-1489).

Şeyh Köyü: Hane: 26, Mṣ.: 5, A'mâ: 1, Pîr: 1, Türbe Meremmetçisi: 1, Sipahizâde: 5, Hâsıl: 1741, Boz-üyük'le birlikte. Bu köyde Çekirge adlı çiftlik vardı. Şeyh, tek başına da yaygın şahıs adlarındandır. Bu köyde bir tekkenin olması ihtimal dâhilindedir.

Şeyh Bayram Beyi Çiftliği: Ballu Baba Köyü'ndeki vakıf yerlerdendi (Hâsıl: 177, Ashâb-ı Vakf: 7 nefer). Aynı dönemde Kalın-viran nahiyesinde Bayram Beyi Çiftliği; Kütahya kazasında Bayram Beyi Zaviyesi vardı.

Şeyh Cüneyd Çiftliği: Aslıhanlar Köyü'ndeki vakıflardan idi (Hâsıl: 142). Aynı tarihlerde Isparta- Burdur yöresinde Şeyh Cüneyd Zaviyesi vardı.

Şeyh Çarık Mezrası: Horos Köyü'nde idi (Hâsıl: 100).

Şeyh Duman Çiftliği: Ağaç-hisar Köyü'ndeki vakıf yerlerden idi (Hâsıl: 250).

Şeyh Ece Çiftliği: Abaş Köyü vakıflardandı (Ashâb-ı Vakf: 3 nefer, Hâsıl: 115).

Şeyh İne Beyi Çiftliği: Arslanapa Köyü'nde idi (Hâsıl: 178, Ashâb-ı Vakf: 5 nefer).

Şeyh Müsafir Çiftliği: Horos Köyü'nde idi (Hâsıl: 177).

Şeyh Osman Çiftliği: Güvenç Köyü'nde idi.

Şeyh Rüstem Çiftliği: Ada Köyü'ndeki vakıflardan idi (Hâsıl: 232).

Şeyh Sinan Çiftliği: Pınar-başı Köyü'ndeki vakıflardan biri idi (Hâsıl: 142).

Şeyh Şeref Çiftliği: Erdem-şeh Köyü'nde idi (Hâsıl: 484, Yayla Baba Çf. ile beraber).

Şeyh Turud Çiftliği: Büğdüz Köyü'ndeki vakıf yerlerdendi (Hâsıl: 258, Ashâb-ı Vakf: 3 nefer). Ayrıca Eğri-göz kazasının Kara-ağaç Köyü'nde de Şeyh Turud Çiftliği vardı.

Şeyhler Köyü: Yörenin büyük köylerindendi (Hane: 52, M.: 12, Muhassıl: 2, Malul: 1, Pîr: 3, Sâhib-i Vakf: 3, Hâsıl: 3407, Yörükler dahil). Günümüzde Aslanapa ilçesine bağlı böyle bir yer adına rast gelinemedi. Ancak Altıntaş ilçesinin batısında Aslanapa sınırına yakın Işıklar Köyü var. Bu isim Şeyhler'den bozma görünüyor.

Temür Çiftliği: Yaluñuz-saray Köyü'nde olup Bahadır Çiftliği ile beraber kaydedilmiştir (Hâsıl: 47).

Ulu Bey Çiftliği: Alıncuk Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi (M.1457).

Ulu Bey Çiftliği: Saraycık Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi (M.1457-1489). Müsellemi Ali oğlu İshak idi. Diğer mutasarrıflar ise Ali oğulları İsmail ve Süleyman (yamak) idi. Aynı yıllarda Bahşâyiş Çiftliği müselleminin adı da Ulu Bey idi. 1489 yılı kayıtlarına göre bu çiftlik Şâhımlar Köyüne tâbi idi.

Umur Çiftliği: Bâzergân Köyü'nde idi (Hâsıl: 250, Ashâb-ı Vakf: 1 nefer).

Umur Çiftliği: 1457 tarihli kayda göre Saraycık Köyü'nde müsellem çiftliği idi. Çiftlik müselleminin adı Güvendik oğlu Saltuk idi. 1489 tarihinde de bu şahıs müsellem olup, kardeşi Yusuf'un adı da verilmiştir. Ayrıca reaya arasında Tengrivermiş oğlu Ayvad ve onun da oğlu Mahmud zikredilmiştir. Çiftlik müsellemi olarak eski kayıtta Umur oğlu Menteşe'ye atıf yapıldığına göre bu çiftliğe ad veren şahıs böylece ortaya çıkmaktadır.

Uruz Çiftliği: Abaş Köyü'ndeki vakıf yerlerden idi (Hâsıl: 197, Ashâb-ı Vakf: 18 nefer). XIX. yüzyıla gelindiğinde burası Şeyh Uruz Çiftliği Vakfı olarak adlandırılmış olup, vakfa müdahale edenler engellenmeye çalışılmıştır. Uruz, eski bir Türk şahıs adıdır. Anadolu'da Uruz, Uruz Bey, Şeyh Uruz gibi isimler taşıyan şahıslar vardı.

Ürküd-üyüğü Mezrası: Gökçeler Köyü ile birlikte ismi geçmektedir. Ürküd, o dönem Türk şahıs adlarındandır. Aynı dönemde Anadolu'da Devrekâni, Sonisa ve Mud kazalarının Ürküd adlı köyleri; Gebze'nin Ürküdlü Köyü; Kosun kazasında Ürküdlü cemaati; Maraş'ta Eymür taifesinden Ürküd-oğlu cemaati; Eski-il kazasının Ürküd mezrası vardı. Ürküd, Halep yöresinde reaya arasında yaygın şahıs adı idi.

Ürküden Çiftliği: Şâhım/ Şahmanlar Köyü'ndeki vakıflardan idi (Hâsıl: 1300). Aynı tarihlerde Mengen ve İspir nahiyelerine bağlı Ürküden adını taşıyan köyler vardı. Halep yöresinde reayadan Menteşe'nin babasının adı Ürküden idi.

Veled-i İbrahim Çiftliği: Bâzergân Köyü'ndeki müsellem çiftliği idi (M.1457).

Yahşi Çiftliği: Salur Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi (M.1489).

Yahya Çiftliği: Nuh-viranı Köyü'ndeki müsellem çiftliklerinden idi (M.1457).

Yahya Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli defterlere göre Gökçeler Köyü'ndeki müsellem çiftliklerinden biri idi. O tarihlerde müsellem, İlyas oğlu Halil idi.

Yakup Çiftliği: Gökçeler Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi (M.1457-1489).

Yayla Baba Çiftliği: Erdem-şeh Köyü'ndeki vakıf yerlerdendi (Hâsıl: 484, Şeyh Şeref Çiftliği ile beraber). Yayla Baba, Türk şahıs adıdır. Selçuklularda Yayla Beyi, Yaylacı gibi adlar vardı. 1878 tarihli Kütahya Şer'iye Sicili'ne göre Yaylababa Köyü, Kütahya kazasına bağlı idi. Günümüzde Aslanapa ilçe sınırlarının doğusunda Kütahya merkez kazasına bağlı Yaylababa Köyü vardır. 1290 rakıma sahip olup, çevresi ormanlıktır. Demek ki bu çiftlik çevresi zamanla köy haline dönüşmüştür.

Yortan Çiftliği: Yeñice Köyü ve Hacı Mezrası ile birlikte ismi geçmektedir. Yortan, şahıs ve yer adı olarak kullanılmıştır.

Yurtçu Çiftliği: 1457 ve 1489 tarihli belgelere göre Gökçeler Köyü'ndeki müsellem çiftliklerindendi. XVI. yüzyıl başlarında da zikri geçmektedir (Hâsıl: 250). Yurtçu, Selçuklu- Beylikler devri Türk şahıs adlarındandır.

3.6. Coğrafî Tanımlamalara, Renk, Meslek, Hayvan ve Bitki Adlarına Dayalı Yer-Mevki Adları

Binlerce yıllık hayat tecrübeleri neticesinde, değişik coğrafi özellikteki yer ve mekânlar üzerinde her türlü zor şartlarda yaşama becerisini edinen Türkler, Anadolu'da yerleştikleri coğrafi bölgelerin özelliklerine ve üzerinde yetişen bitkilere, yaşayan hayvanlara veya kendi yetiştirdikleri ürün ve hayvanlara göre, kurdukları köylere hususi adlar vermişlerdir. Karşılaştıkları "dağ, tepe, kaya, ova, yayla, ada, çal, çay, dere, göl, kuyu ve su pınarları"; inşa edilmiş "saray, hisar, cami, kilise" vb. yapılar; "ak, akça, ala, boz, bozca, gök, gökçe, kara, kızıl, kızılca" gibi renk tanımlamaları; "inek, kunduz" gibi hayvan adları; "ağaç, çam, iğde, koz" vb. ağaçlar, bitkiler; "çömlekçilik, terzilik" vb. meslekler, Türklerin yer adı vermede dikkate

aldıkları unsurların başında gelmiştir. Aşağıda buna dair örnek yer adları listelenmiştir:

Ada Köyü: 1457 tarihli kayda göre bu köyde Gevrek-oğlu adlı müsellem çiftliği vardı. XVI. yüzyıl başlarında yörenin büyük köylerinden idi (Hane: 35, M. 27, Doğancı, bâ-berat: 1, Pîr: 1, Köprü meremmetçisi: 1, Sâhib-i berât: 1, Hâsıl: 5031). Bu köyde Şeyh Rüstem Çiftliği ve Ahi Yusuf Çiftliği vakıfları bulunmakta idi. Bugün Ada Köyü, ilçenin doğusunda 8 km. mesafededir. 1020 metre rakıma sahip olup ovalık alandadır. Üç tarafı da Porsuk Çayı ile çevrilidir. Bu yüzden "Ada köy" denilmiş olabilir. Türkiye Türkçesi ağızlarında ada, "içi, düden, bataklık ve sazlıklarla, kenarları kovalık ve çayırlarla kaplı otlaklar" anlamına da gelmektedir. Bu çerçevede köy, adını coğrafi bir tanımlamadan almıştır. Yöre halkı da "Köyün eskiden dört tarafının suyla çevrili olduğuna ve Adaköy isminin de buradan geldiği"ne inanmaktadır.[38] Aynı dönemde Altuntaş nahiyesinin de Ada adlı bir Köyü vardı.

Ağaç-hisar Köyü: Bu köyde Şeyh Duman Çiftliği vakfı bulunuyordu.

Akça-kilise Mezrası: M.1489 tarihli defterde adı geçmektedir. Burada Çomak oğlanlarının tasarruflarında çiftlikler bulunuyordu.

Ak-kilise Köyü: Hane: 3, M.: 2, Sipahizâde: 4, Hâsıl: 800, Yirce-kuyu Köyü ile beraber.

Ak-pınar Mezrası: Yaylacık Mezrası ile birlikte zikredilmiştir (Hâsıl: 250). Ak-pınar'ın Beylikler devrinde kadın şahıs adı olarak kullanıldığını da belirtmek gerekir.

Akça-şehir Köyü: Hane: 13, M.: 3, Pîr: 1, Muhassıl: 1, Sipahizâde: 9, Hâsıl: 2425.

Ala-inek Köyü: Hane: 39, M.: 14, Pîr: 1, Muhassıl: 1, Hâsıl: 3568, Yörüklerle birlikte. Bu Köyün adı ile anılan Yörük topluluğu da Aslanapa nahiyesinde meskûndu. İslâm öncesi Türk toplumunda hayvanların ve hayvancılığın büyük bir yeri bulunmakta idi. Daha çok hayvancılığa dayalı sosyal bir hayatın içinde yer alan Türkler etinden, sütünden, derisinden, kılından yararlandıkları, tarım faaliyetlerinde gücünden istifade ettikleri hayvanlara ayrı bir değer vermişlerdir. Bu nedenle kurdukları bir köye "inek"le ilgili bir ad vermeleri gayet doğaldır. Tapu-tahrir

38 http://www.aslanapa.gov.tr/default_B0.aspx?content=1052 (Erişim: 09.02.2014).

kayıtlarına göre Anadolu'da Boyabat'ın Alaca-inek, Ulus'un Kara-inek, Daday'ın Gökçe-inek ve Kızıl-inek, Sonisa kazasının Ala-inek, Kürtün kazasının Kızılca-inek adlı köyleri vardı. Çankırı'da ise Kızıl-inek adlı bir arazi vardı. Aynı dönemde Saruhan livasında Ala-ineklü Yörük cemaati de mevcuttu. Bu çerçevede "inek"le ilgili yer adlarının alelade bir hayvan isminden ziyade bir Yörük topluluğunu da ifade ettiğini söylemek gerekir.

Alañ Köyü: Bu köyde Türkmen Çiftliği vardı. "alañ", yalnız başına yer adı olarak kullanılmakla birlikte daha çok "Dede-alañı, At-alañı, Köpek-alañı, Melik-alañı, Hasan-alañı, İn-alañı, Ağ-alañ, Saru-alañ" vb. yer adlarında karşımıza çıkan bir isimdir. Türkiye Türkçesi ağızlarında "orman içinde düz ve ağaçsız yer", "kır, ova", "etrafı tepelerle çevrili çukur yer", "ekili tarlada ürün çıkmamış, boş yerler" gibi bir anlamlar içermektedir.

Alıncuk Köyü: 1457 tarihli müsellem defterine göre bu köyde müsellem çiftlikleri (Kuşlu Çiftliği, Selçuk Çiftliği, Ulu Bey Çiftliği, Halife-oğlu Çiftliği) bulunuyordu. Müsellemlerinin ve babalarının adları arasında Musa, Ahmed, Ali, Hüseyin, Aziz, Abdal, Paşalı, Namaz, Cebrâil, Sevindik, Selçuk, Aslıhan gibi isimler vardır. Bu Köyün XVI. yüzyıl başlarında da zikri geçer (Hâsıl: 1400). Aynı tarihli kayıtlara göre Harput yöresinde Alıncık Köyü vardı. Bolu, Kastamonu, Canik yörelerinde ise Alınca adlı köyler vardı. Bu köy 1946 kayıtlarına göre Alıncık adıyla Aslanapa'ya bağlı idiyse de, bugün Altıntaş ilçesine bağlıdır. Altıntaş ilçesinin batısında, Aslıhanlar Köyüne yakın mesafededir. Güneyi ova, kuzeyi dağlıktır. 1200 rakımlıdır. Köyde tarihî bir türbe vardır. Alın, "yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü, bazı şeylerin önü, ön yüzü veya karşı, karşı taraf" gibi anlamlar içeren Türkçe bir kelimedir. Alıncık, tek başına bir şahıs adı da olabilir. Alıncak Noyan, buna dair bir örnektir.

Avlağu Köyü: 1457 ve 1489 tarihlerinde bu köyde müsellem çiftlikleri vardı. Bu çiftlikleri tasarruf eden şahıslar ve babalarının isimleri devrin karakteristik Türk adlarından oluşmakta idi: Hızır, İlyas, Eşref, Emir Ali, Şeyh Paşa, Durmuş, İnanç, Aydın, Saruhan vb. XVI. yüzyıl başları kayıtlarında da zikredilen (Hane: 8, Hâsıl: 2005) bu köy, Orta Köyü ile komşu idi. Avlağu, "bahçelerin, arazilerin etrafına ağaç ve ince dallardan yapılan çit, engel, ağıl, avlak" anlamını taşımaktadır. Hayvanların barınması için oluşturulan üstü açık barınaktır. 1946 yılı kayıtlarında Aslanapa nahiyesinin Avlağı Köyü geçse de bugün için resmî anlamda bu yer adına rastlanamadı.

Boz-üyük: "Boz" rengi ile ilgili olarak burada ele alınabilir. Ancak "üyük" kelimesinden dolayı aşağıdaki listeye dâhil edilmiştir.

Çal Köyü: 1489 tarihli defterde ismi geçmektedir. XVI. yüzyıl başlarında orta büyüklükte bir köy idi (Hane: 17, M.: 2, Sipahizâde: 10, Hâsıl: 1470). Bu köyde Yapağı Çiftliği vakfı bulunuyordu. Köy, bugün aynı isimle Aslanapa ilçesine bağlıdır. 1060 rakımlı olup, ilçenin güneyindedir. Çal, Türkçede "taşlık yer, çıplak tepe, kireçli toprak, maki ile örtülü engebeli alan, susuz çıplak engebeli alan" gibi anlamlara gelmektedir. Gerçekten de Çal Köyünün üç tarafı tarım arazisi iken, güneyi "çal" olarak adlandırılan bir arazi ile çevrili olup, bu arazi taşlık ve çıplak kabul edilebilir.

Çekirge Çiftliği: Şeyh Köyü'nde idi (Hâsıl: 153). Burada geçen "çekirge" adı, bir şahsın isim veya lâkabı ile alakalı da olabilir.

Çölmekçi Köyü: Bu köyde Kaba-çam Çiftliği vardı. Bugün köy, Aslanapa ilçe merkezinin kuzeybatısında 1130 rakımdadır. Köyde eskiden çömlekçiliğin yapıldığı söylenmektedir. Köyün yeri birkaç kez değişmiştir.

Çölmekçi Mezrası: Kayır-döğe Köyü ile birlikte ismi geçmektedir.

Demirân Köyü: Bu köyde ...? Çiftliği (Hâsıl: 227) vardı.

Derecik Köyü: Bu köy, XV. yüzyılda mevcut olup Sinan Bey veled-i Elvan Bey İmareti'ne vakıftı (Hane: 7, M.: 4). Bugün, Aslanapa ilçesine bağlı Dereköy Köyü vardır.

Derziler Köyü: 1457 ve 1489 tarihli defterlere göre bu köyde Demür adlı müsellem çiftliği vardı. Reaya arasında Musa, Osman, Veli, Bâli, Turgud, Öküz, Çalab-vermiş, Durdu, Demür gibi XV. yüzyıl Anadolu'sunda kullanılan şahıs adlarına rastlanmaktadır. XVI. yüzyıl başlarında da bu Köyün adı geçmektedir (Hane: 8, M.: 1, Pîr: 1, Hâsıl: 504,5). Köy, günümüzde Terziler adıyla yine Aslanapa'ya bağlı olup, ilçe merkezinin batısındadır. 1060 rakımlı Köyün çevresi tarım arazileri ile kaplıdır.

Fındıcak Çiftliği: Gökçeler Köyü'nde idi (Hâsıl: 150). Bu yer adı, Türkçedeki "fındık, finduk" kelimesiyle ilgili olabilir. Anadolu'da aynı isimde yer adlarına örnekler verilebilir: Kula kazasının Fındıcak Köyü Yörükleri, Osmancık'ın Fındıcak Köyü, Bolu ve Kastamonu'nun aynı isimli köyleri.

Göğem Çiftliği: Gölcüğez Köyü'nde idi (Hâsıl: 92).

Göğem Köyü: XIV. yüzyılda var olduğu vakıf kayıtlarıyla sabittir. Nitekim bu köyde Germiyanoğlu Şah Çelebi'nin vakıfları ve Şah Çelebi Zaviyesi vardı. XVI. yüzyıl ilk çeyreği kayıtlarına göre bu köyde Seyyid Selçuk Çiftliği Vakfı, Ortak Çiftliği ve Yukaru Gökçe Mezrası bulunmakta idi (Hane: 12, M.: 1, Hâsıl: 1176, Ortak Çiftliği ile beraber). Göğem, Türkçede "hayvanlara zarar veren gök renkli bir çeşit sinek ya da böcek", "koyun, keçi gibi hayvanların, ilkbaharda yeşil ot yedikten sonraki dışkısı", "yapraklanmış ekin", "bir çeşit yaban çalısı ve meyvesi" gibi anlamlara gelmektedir. Günümüzde Aslanapa ilçe sınırlarının hemen doğusunda Kütahya merkeze bağlı 1230.rakımlı Güvem/Gövem Köyü konumuz olan bu köy olmalıdır.

Gök-yeri / Yol-yeri Çiftliği: Gökçeler Köyü'nde idi (Hâsıl: 150 ve Fî sene: 20).

Gökçe-üyük: "Gökçe" rengi ile ilgili olarak burada ele alınabilir. Ancak "üyük" kelimesinden dolayı aşağıdaki listeye dâhil edilmiştir.

Gökçeler Köyü: 1457 ve 1489 tarihli kayıtlara göre bu köyde müsellem çiftlikleri vardı (Ahmed Çiftliği, Akça Bey Çiftliği, Başmakçı Çiftliği, Gün-doğdu Çiftliği, Göynük Çiftliği, İlyas Çiftliği, İshak Çiftliği, Muhammed Çiftliği, Paşa Yiğit Çiftliği, Saru Çiftliği, Sultan-şah Çiftliği, Süleyman Çiftliği, Şeblü? oğlu Çiftliği, Yakup Çiftliği, Yahya Çiftliği, Yurtçu Çiftliği). Temurtaş Defteri'ne göre bu çiftliklerden bir kısmı mevkuf olup Çomak adlı bir ileri gelenin oğulları olan Hızır, İlyas, İshak, İsmail ve Karaman adlı şahısların tasarrufunda idi. Bu kardeşler nöbetleşe sefere eşerlermiş. 1489 kaydına göre Beylerbeyi Hamza Bey'in katında, bu beş kardeş kendi rızaları ile bu yerleri Akça-kilise adlı mezra ile değişmişler. Gökçeler Köyü'ndeki müsellem çiftliklerinin isimleri, o devirde kullanılan şahıs adları ile ilgilidir. Ayrıca bu çiftliklere mensup müsellemlerin adları da o dönemin karakteristik Türk şahıs adları idi: Davud, İlyas, Yakup, Yusuf, Musa, İbrahim, Muhammed, Muhammedî, Mustafa, Hamza, Hacı Hasan, Hüseyin, Murad, Hızır, Hacı, Paşa Hoca, Tatar Mahmud, Namaz, Karaman, Polad, Tula/Dola, Göç Beyi, Gökçe, Sevindik, Çalab-vermiş. XVI. yüzyıl başları kayıtlarına göre ise bu köyde (Hane: 14, M.: 2, Divâne: 1, Sipahizâde: 1, Hâsıl: 2162) Beymiş Çiftliği, Gök-yeri Çiftliği, Fınducak Çiftliği ve Yurdçu Çiftliği vardı. Ayrıca Ürküd-üyüğü Mezrası ile Çomak oğlanlarının tasarrufundaki bir çiftlik yeri de bu köyle birlikte zikredilmiştir. Bugün Aslanapa ilçe sınırlarının güneyinde Altıntaş ilçesine bağlı Gökçeler Köyü var. Ancak bu köy, 1946 kayıtlarında Aslanapa nahiyesine bağlı idi.

Gölcüğez Köyü: Bu köyde Güğüm/ Göğem Çiftliği vardı.

Gürleyik Köyü: Abaş Köyü ile birlikte gösterilmiştir. Gürleyik, "çağlayan", "serçe, kahve renkli tüylü, sebze tohumlarını eşeleyen kuş" gibi anlamlar içeriyor.

İğdecik Köyü: 1457 tarihli defter kaydına göre bu köyde Has Hatun Umuroğlu adlı müsellem çiftliği vardı. XVI. yüzyıl başlarında zikri geçen köylerden biri idi (Hâne: 2, M.: 2, Hâsıl: 396). Ayrıca bu köyde Ahi Çiftliği vakfı bulunuyordu. İğde, "kokulu, sarı çiçekleri olan, çalı biçiminde bir ağaç" olarak bilinir.

Kaba-çam Çiftliği: Çölmekçi Köyü'nde idi (Hâsıl: 80).

Kara-kaya Köyü: Bu köy, XV. yüzyılda mevcut olup Sinan Bey veled-i Elvan Bey İmareti'ne vakıftı (Hane: 11, M.: 3, Pîr-i Fâni: 1). Burada Kara İne-han Çiftliği vardı.

Kırañ Çiftliği: Aslıhanlar-ı diğer Köyü'ndeki vakıflardandı (Hâsıl: 167).

Kırañ Köyü: Bu köyde Esenlü adlı çiftlik vardı. "Kırañ" kelimesi "kenar, kıyı, uç, sınır, etraf, ufuk" gibi anlamlar içerir. Kırmakla ilgili "kıran" kelimesi ve "hastalık" anlamına gelen kıran kelimeleri ayrıdır. Bu nedenle burada yer adı olarak geçen "kırañ" coğrafi bir tanımlamadır.

Kızılca Köyü: Bu köyde vakıflar vardı (Hâsıl: 767, Ashâb-ı Vakf: 10 nefer). Kızılca, yer, şahıs ve topluluk adı olarak yaygındır. 1946 kayıtlarında Altuntaş nahiyesine bağlı Kızılca adlı bir Köyün ismi geçiyor.

Koğacık-pınar Çiftliği: Alın-viran Köyü yakınındadır (Hâsıl: 250). "Koğa" Türkçede "Güvercin vb. kuşların gübresi, Hasır otu denilen ve hasır örmeğe yarayan bir saz, hasır otunun yetiştiği bataklık, su kabı, kova, arı kovanı" gibi anlamlara gelmektedir.

Kozluca Köyü: XV. yüzyılda mevcut olan bu köy, Sinan Bey veled-i Elvan Bey İmareti'ne vakıftı (Hane: 17, M.: 4). Bu köy, 1946 yılı kayıtlarında Musa Köyü'ne bağlı olarak geçmektedir. Bugünkü adının Musaköy olduğu görülmektedir. 1290 rakıma sahip bu köy, ilçenin kuzeyinde dağlık alanların başladığı kısımdadır. "Koz", Türkçede "ceviz" anlamına gelir. Anadolu'da aynı yıllarda pek çok yerde Koz, Kozlu, Kozluca gibi yer adlarına tesadüf olunur.

Kunduzlar Köyü: Köyde 40 akçe hâsılı bulunan bir çiftlik kaydı göze çarpmaktadır. Aynı dönemde İskilip nahiyesinin bir Köyü Kunduzlar adını taşıyordu.

Bugün Eskişehir il sınırları içinde Kunduzlar Baraj Göleti vardır. "Kunduz"un, eski Türkçede "kürkü kıymetli, kemirici sağlam bir hayvan", "siyah", "su künklerinin içinde gelişen ve suyun akmasına engel olan bitki kökleri" vb. gibi değişik anlamları bulunmaktadır.

Kunduzlu Mezrası: Hasıl: 163. Aynı dönemde Maraş bölgesinde Mağara ve Dinek nahiyelerinde Kunduzlu adlı iki mezra; Artuk-âbâd'a ve Niğbolu livasına tâbi Kunduzlu isimli köyler vardı. Günümüzde Eskişehir il sınırları içinde Kunduzlu Çay bulunmaktadır.

Lüle Köyü: XIV. yüzyılda mevcut olduğu, vakıf kayıtları ile sabittir. Bu Köyü, Ahmed Fakih adlı şahıs, Germiyanoğlu Şah Çelebi (I. Süleymanşah) ve Yakup Çelebi mektuplarıyla vakfiyet üzere tasarruf etmekte imiş. Ancak Osmanlı egemenliğine geçişten sonra Sultan Fatih, bu vakfı da bozarak tımara tahvil etmiştir[39].

Orta Köyü: Avlağu Köyü ile komşu idi (Hâsıl: 508). Köy, bugün Ortaca adıyla Aslanapa ilçesine bağlıdır. 1090 rakımlı olup ilçenin kuzeyindedir. Dağlık alan azdır.

Pınar-başı Köyü: 1489 tarihli defterde zikri geçer. XVI. yüzyıl başlarında da bu köyden bahsedilmiştir (Hane: 17, M.: 6, İmam: 1, Sâhib-i Berat: 1, Muhassıl: 1. Hâsıl: 2830). Bu köyde bulunan başka bir vakıf ise 227 hâsıla sahipti. Ayrıca bu köyde Şeyh Sinan Çiftliği vakfı vardı. Aynı isimde Altuntaş nahiyesinin de bir Köyü mevcut olup, iki köyden yapılmış vakıflar birbirine karıştırılabilmektedir.[40] Köy, bugün Aslanapa ilçe merkezinin hemen kuzeybatısındadır. 1040 rakımlı bu köyde gerçekten küçük bir göl vardır ve buradan bir dere beslenmektedir. Köy, 1878 Şer'iye Sicili kayıtlarına göre de Aslanapa nahiyesine bağlı idi. Bu tarihte burada Şeyh Hayır Zaviyesi mevcuttu[41].

Saraycık Köyü: 1457 tarihlerinde burada müsellem çiftlikleri (Cüneyd Çiftliği,

[39] *Kütahya Livası Evkâf Defteri*, Nr. 745, v. 46'dan naklen Uzunçarşılı, *Medhal*, s. 161.

[40] Gireği nahiyesine bağlı bir köy olan Pınar-başı'nın (Hâsıl: 958) Germiyanoğullarının vakfı olduğu; devrin âlimlerinden İshak Fakih'in Pınar-başı Köyü'nden iki değirmeni satın alıp gelirini kendi vakfiyesine kattığı; Germiyanoğlu Yakub Bey tarafından yaptırılmış olup Kütahya Çini Müzesi girişinde bulunan M. 1414 tarihli Taş Kitabe'nin 8. Maddesinde belirtildiği üzere, Pınar-başı'nın Yakub Bey tarafından Gediz'de bulunan Danişmentliler'den satın alındığı ve vakfedildiği şeklindeki bilgilerde bu Köyün zikri geçmektedir. http://www.aslanapa.gov.tr/ default_B0.aspx?content=1077.

[41] Göksal, *52 Nolu Şer'iye Sicili*, s. 63.

Hamza Çiftliği, Güvenç Çiftliği, Esen Beyi Çiftliği, İne Beyi Çiftliği, Kuşlu Han Çiftliği, Bahşâyiş Çiftliği, Şâhımlar Çiftliği, Ali Çiftliği, Ulu Bey Çiftliği, Alem Beyi Çiftliği, Umur Çiftliği, İl-eri oğlu Çiftliği, Malkoç Çiftliği) bulunuyordu. 1489 tarihli kayıtta da hemen hemen aynı çiftliklerin adı geçmektedir. Sadece farklı bir isim olarak Tuña-şah Çiftliği yazılıdır. XVI. yüzyıl başlarında da bu Köyün zikri geçmekte (Hane: 7, M.: 1, Pîr: 1, Hâsıl: 841) olup bu tarihte köyde sadece Güvenç Çiftliği ve Hassa Çiftliği isimleri zikredilmiştir. Saraycık Köyü, 1946 kayıtlarına göre Aslanapa'ya bağlı idi. Günümüzde ise Altıntaş ilçesine bağlıdır. Aslanapa ilçe sınırlarının güneyindeki Aslıhanlar ve Tokul köylerinin güneyinde bulunan bu köy, 1280 rakıma sahip olup çevresi ormanlık alandır. Bir de ilçenin kuzeybatısında dağlık alanda 1300 rakımda Saray Köyü vardır.

Saru Kavak: 1457 tarihli müsellem defterinde adı geçmektedir. Köy adı mı yoksa müsellem çiftliği adı mı olduğu anlaşılamamıştır.

Yaluñuz-saray Köyü: Hane: 12, M.: 1, Pîr: 2, Ma'lul: 1, Sipahizâde: 19, Hâsıl: 1225. Bu köyde Bahadır Çiftliği, Ömer Çiftliği ve İne Beyi Çiftliği vardı. Aynı tarihlerde Altıntaş kazasında da Yaluñuz-saray adlı bir köy görünüyor. Köy, günümüzde Yalnızsaray adıyla, Aslanapa ilçe sınırları içinde, ilçe merkezinin kuzeyindedir. Kütahya- Çavdarhisar yoluna yakındır. 1050 rakımlı olup, çevresi verimli araziler ile kaplıdır. Altıntaş ilçesine bağlı olan köy de aynı isimle varlığını sürdürmektedir.

Yaylacık Mezrası: Ak-pınar Mezrası ile birlikte zikredilmiştir.

Yeñice Köyü: Hacı mezrası ve Yortan çiftliğinin zikri geçer (H.:3, M.:1, Hâsıl:638).

Yerce-kuyu Zemini: Aslanapa nahiyesine bağlı gösterilmiştir.

Yukaru Gökçe Mezrası: Göğem Köyü yakınında idi (Hâsıl: 253).

3.7. Metruk Yerler (Viran, Hüyük) Üzerinde Türk İskânı

Türklerin Aslanapa yöresini fethettikleri yıllarda, zaten sayısı iyice azalmış bulunan yerli nüfusun tedrici olarak daha da batıya göç ettiği müşahede edilmiştir. Bu göçler neticesinde boş ve ıssız kalan, harabe haline gelen ve Türkler tarafından *"viran"*, *"üyük"* "hüyük" yerler olarak tesmiye olunan yerleşim yerleri zamanla Türk iskânına açılarak, buraları mamur hale getirilmiştir. Buna dair birkaç örnek yer adı gösterilebilir.

Ak-viran Köyü: XVI. yüzyıl başlarında varlığı bilinmektedir (Hane: 15, M.: 2, Sâhib-i Berât: 1, Divâne: 1, Sipahi: 1, Hâsıl: 1918). Aynı tarihlerde Altuntaş nahiyesinin de Ak-viran adlı Köyü vardı.

Alın-viran Köyü: Bu köyde Koğacık-pınar Çiftliği vardı. Bu yer adında coğrafi bir niteleme olduğu bellidir.

Alın-viran Mezrası: Hâsıl: 182.

Boz-üyük Köyü.

Delü Virancuk Köyü: 1457 ve 1489 tarihli kayıtlara göre bu köyde Küçük Halil adlı müsellem çiftliğinin ismi geçmektedir. Buradaki reayanın isimleri; İbrahim, Musa, Davud, Bahşâyiş, Sevindik, Ulu Bey gibi Türk adlarıdır.

Gökçe-üyük Köyü: Hane: 17, M.: 3, Sipahizâde: 6, Salur Köyü ile birlikte. Gökçe, şahıs adı olarak da kullanılmıştır.

Göynük-viran Köyü: 1457 ve 1489 tarihli kayıtlarda zikri geçen bu köyde müsellem çiftlikleri (Oruç Çiftliği, İbrahim Çiftliği, Mahmud Çiftliği, Hasan Çiftliği, Orhan Çiftliği, Ordu Çiftliği) vardı. Reayanın isimleri tipik Türk adlarıdır: Musa, Ahmed, Mustafa, Süleyman, İlyas, Hamza, Ömer, Rasül, Murad, Aziz, Tüzcu Umur, Hoca, İl-aldı, İl-dutan, İl-düzen, Yayla, Karaca, Tatar, Dursun, İne Beyi, Menteşe, Tur Beyi, Kaya Beyi. Köy, bugün ilçenin batısında Göynükören adıyla mevcuttur.

Nuh-viranı Köyü: Yukarıda bilgi verilmişti.

Ürküd-üyüğü Mezrası: Yukarıda bilgi verilmişti.

Viran Köyü: 1457 ve 1489 tarihli defter kayıtlarında adı geçer. Bu köy bünyesinde müsellem çiftlikleri (Hızır Çiftliği, Saruca Hamza Çiftliği ve Çullu Çiftliği) bulunmakta idi. Reaya isimleri arasında eski Türk şahıs adlarından olmaları bakımından Tuğrul, Turgud, Paşa Yiğit gibi isimler dikkati çekmektedir. Bu Köyün XVI. yüzyıl başlarında da zikri geçmektedir (Hane: 8, M.: 3, Cami müezzini, bâ-berât: 1, Sâhib-i Berât: 1, Hâsıl: 1069). O tarihlerde bu köyde Hacı Ahmed Çiftliği, Kapucu Hamza n.d. Kapucu Ayvad Çiftliği, Kapağlu Çiftliği ve Kara İbrahim Mezrası vardı. Günümüzde Ören adıyla kayıtlı bu köy, Aslanapa ilçe merkezinin güneybatısında Tava (Çamdibi), Tokul ve Aslıhanlar adlı köylerin ortasında bir mevkide bulunmaktadır. 1150 rakımlı Köyün çevresi tarım arazileri ile kaplıdır.

3.8. Türklerin Verdiği Sosyal- Ekonomik ve Kültürel İçerikli Yer-Mevki Adları

Abaş Köyü: Bu köyde XVI. yüzyıl ilk çeyreği kayıtlarına göre Cüneyd Çiftliği, Şeyh Ece Çiftliği ve Uruz Çiftliği vardı. Köy, bugün Aslanapa ilçesinin kuzeyinde, 20 km. mesafede, 1225 rakımda bulunmaktadır. Köyün güneyi ve batısı ova iken kuzeye doğru dağlar başlar. Abaş Köyünün adının kaynağı ile ilgili halk rivayetinde geçen "köye eskiden beş ağanın yerleştiği, daha sonra telaffuzla beş ağa manasında ağa beşin, Abaş olarak değiştiği" iddiasının[42] hiçbir tarihi kıymeti yoktur. Türkiye Türkçesi ağızlarında Abaş: "kız kardeş", "buğday başağının yarısından yukarısına tane tutturmayan bir hastalık", "tane tutmamış buğday başağı", "alnındaki beyazlık alt dudağına kadar inen at, inek, manda, köpek vb. hayvan" gibi anlamlar taşımaktadır. Dolayısıyla bu yer adını yöreye gelip yerleşen Selçuklu Türkleri vermiş görünmektedir. Tapu-tahrir kayıtlarına göre Kütahya'nın Sazanos nahiyesine bağlı Abaş Köyü vardı. Bu köy bugün Kütahya'nın Örencik bucağına bağlıdır. Yine Bolu'nun Viran-şehir kazasına bağlı Abaş-viranı Köyü vardı. İnebolu'da da Abaş Tepesi adlı bir mevki vardır. 1946 kayıtlarında geçen, Denizli'nin Honaz ilçesine bağlı Abaş Köyünün adı sonraki yıllarda Akbaş olarak değiştirilmiştir.

Bâzergân Köyü: 1457 ve 1489 tarihli kayıtlara göre bu köyde müsellem çiftlikleri vardı (Nusret Çiftliği, Veled-i İbrahim Çiftliği). Müsellemlerin isimleri, o tarihlerde yöredeki Müslüman Türk reayasının kullandığı karakteristik isimlerdendir: İbrahim, Hamza, Hüseyin, Delü Ali, Orhan, Bahşâyiş. Zikri geçen bu köyde XVI. yüzyıl başları kaydına göre Umur Çiftliği vakfı (Hâsıl: 100) vardı. Köy, bugün Bezirgan adıyla yine Aslanapa ilçesine bağlıdır. İlçenin güneybatısında 1170 rakıma sahiptir. Doğusu tamamen tarım arazilerine, batısı dağlık alana açılır. Eski kayıtlarda Kütahya yöresinde Bâzergânlu Cemaati, Daday'da Bâzergân-viran Köyü vardır. Bugün İran Azerbaycan'ının Türkiye'ye çok yakın bir yerinde bulunan Bâzergân kasabası da bu adı taşımaktadır. Türkiye, Afganistan vb. bölgelerde de Bezirgân adını taşıyan yerleşim birimleri mevcuttur.

Çotak Köyü: Burada sazlık yerler mevcut olup, buralardan vergi alınmakta idi. Çotak adının Çıtak/Çatak Türk boy adından dönüştüğü, bu adın Türkistan'da Çotak olarak telaffuz edildiği iddia edilmiştir. Ayrıca yerel ağızlarımızda çotak kelimesi, "ağacın gövdesinden ayrılan ana kollar", "mısırı alınmış darı koçanı",

[42] http://www.aslanapa.gov.tr/default_B0.aspx? content= 1051 (Erişim: 09.02.2014).

"kılıç kabzası" anlamlarına gelmektedir.[43] Anadolu'da Gebze'nin Çotak Köyü, Ordu'nun Ünye kazasına bağlı Çotak Köyü, Manisa ili Selendi kazasının Çotak Köyü, Çankırı'nın Korgun ilçesinde Çotak deresi bu adı taşımaktadır.

Hassa Çiftliği: Saraycık Köyü'nde idi (Hâsıl: 250).

Kapağlu Çiftliği: Viran Köyü'nde idi (Hâsıl: 100). Kapağlu, şahıs adı da olabilir.

Köhne Pazarı: Bk. Altuntaş Pazarı.

Kusura[44] **Köyü**: 1457 ve 1489 tarihli defter kayıtlarına göre bu köyde müsellem çiftlikleri (Koyun İsa Çiftliği, Saru Halil oğlu Çiftliği) mevcuttu. Baba adlarıyla birlikte reayanın isimleri şunlardı: Davud, Yunus, Yusuf, Seydi, Evliya, Hacı, Elvan, Emre, Gökçe. Bu Köyün, XVI. yüzyıl ilk çeyreği kayıtlarında da zikri geçer (Hane: 8, M.: 2, Pîr: 1, Divâne: 1, Hâsıl: 2027). Kusura, bugün Aslanapa ilçe merkezinin doğusunda, 1030 rakımdadır. Çevresi verimli arazilerle kaplıdır. Adı, 1960 yılında Esenköy olarak değiştirilmiştir. Kusura, Türkiye Türkçesi ağzında "eşya konulan kutu, çekmece" anlamı taşır. Köylülere göre, köyün adı "Key Güsrev" iken Kusura'ya dönüşmüştür.

Namazlağu Çiftliği: Tava-yı Diğer Köyü'ndeki vakıflar arasında idi. Okçu Budak Çiftliği olarak da geçmektedir. Bu çiftlikten 350 ve yaylaktan 600 olmak üzere yekûn 950 akçe hâsıl kaydedilmiştir. Aynı dönemde Ulubad nahiyesinin Namazlağu Köyü vardı.

Pazarcık Köyü: Hane: 9, Muhassıl: 1, Hâsıl: 1550, Küçük Ali Çiftliği ile beraber. Köy, bugün Aslanapa ilçe merkezinin kuzeybatısındadır. 1140 rakımlı bu köyün en yakın komşusu Kara-diğin Köyü'dür.

Tava Köyü: Bu köy vakf-ı âm idi (Hane: 37, M.: 4, Pîr-i Fâni: 3, Hâsıl: 4200). Köyün adı, 1946 kayıtlarında halen Tava iken 1963'teki değişiklikle Çamdibi yapılmıştır. Aslanapa ilçe merkezinin en güneybatısında olup, 1250 rakıma sahiptir. Üç tarafında ormanlık alanlar vardır. Tava, Türkçede "yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap; çeltik tarlası evleği; bağ evlekle-

[43] http://kizilcahamam.meb.gov.tr/tarihce.htm; http://nedir.antoloji.com/manisa-akhisar-citak-koyu; http://www.golezkoyu.org/golez2013/sayfa.asp?sayfaID=2; http://www.kozoren.org.tr/koyumuzun-konusma-dili.html (Erişim: 15.07.2014).

[44] 438 numaralı MVAD.'nin indeksinde bu Köyün adını yanlış biçimde Kavsara olarak okumuşlardır.

rinde üzüm çubuğunun dikildiği yerler; ateş küreği; aşığın düz yanı" gibi anlamlar içerir. Burada Tava yer adının, coğrafi bir tanımlamayla ilgili olma durumu söz konusu olsa da kesin bir ifadeden kaçınmak gerekir. Diğer taraftan, Eski Türk devletlerinde mesela Memlûklerde ve Akkoyunlu, Karakoyunlularda "askerin toplanması, resm-i geçit yaptırılması, isim ve künyelerinin defterlere yazılması" ile mükellef Tavacıların olduğunu biliyoruz[45]. Ancak buradaki "Tavacı" (تواجی) kelimesi ile "Tava" arasında da bağ kurmak zordur.

Tava-yı Diğer Köyü: Bu köyde Namazlağu Çiftliği Vakfı vardı.

Yapağı Çiftliği: Çal Köyü vakıflarındandı (Hâsıl: 428, Ashâb-ı Vakf: 10 nefer).

Yunak Köyü: Hane: 4, M.: 2, Hâsıl: 544. Yunak, "çamaşır yıkanan yer, hamam, kirli giysi" gibi anlamlar içerir. Aynı dönemlerde Anadolu'da Yunak adlı köyler vardı.

3.9. Aslanapa Yöresine Ait Anlamı Yoruma Muhtaç Yer Adları

Bulcak Köyü: Hane: 4, M.: 3, Hâsıl: 1100.

Çakrık Çiftliği: Bir çiftliğe ad olduğuna bakılırsa, eski Türk şahıs adlarından biri olabilir. Aynı tarihlerde Gediz kazasında Çakrık Köyü ve Çakrık Köyü Yörükleri bu adı taşıyordu. Anadolu'da başka yerlerde de yer-mevki adı olarak "Çakrık/Çakırık" kullanılmıştır. "Çakırık", Kırgız Türkçesinde "çağrı, davet, çağırma" anlamı taşımaktadır.

Çeküce Köyü: Hane: 24, M.: 3. Bu köyde Seydî Nureddin vakfı vardı. "Çeküce", az rastlanan bir adlandırmadır. Yerel bazı ağızlarda "çekirge" anlamı taşıdığı öne sürülmüştür.

Efirler Köyü: XV. yüzyılda mevcut olup Sinan Bey veled-i Elvan Bey İmareti'ne vakıftı (Hane: 23, M.: 1, Pîr-i Fâni: 1). Simav kazasında Efirlü Köyü Yörükleri cemaati, Çengi nahiyesinin Efirlü Köyü, Sındırgı nahiyesinin Efir Köyü vardı. Bugün Aslanapa'nın batı komşusu Çavdarhisar ilçe sınırındaki Efeler Köyünün eski adı belki Efirler olabilir.

Horos Köyü: Bu köyde Şeyh Çarık Mezrası ve Şeyh Müsafir Çiftliği vakfı vardı (Hane: 5, Pîr: 1, Hâsıl: 250). Aynı tarihli kayıtlara göre Afyon Şuhud'a

[45] Uzunçarşılı, *Medhal*, s. 286.

bağlı Horos mahallesi, Horos mezrası ve Akça-horos Köyü; Şarkî Âmid nahiyesinin Horos Köyü; Berriyyecik kazasında Horos-ötmez mezrası; Cülab nahiyesinde Horos Köyü; Musul'da Horozân Köyü; Boğazlıyan nahiyesinde Baş-horos Mezrası; Taş-il nahiyesinin Horos Köyü, Manisa'nın Horos Köyü vb. iskân birimlerinde bu adı görmekteyiz.

İsbari Köyü: Hâne: 13, M.: 3, Sâhib-i Vakf ve Sâhib-i Berat: 10, Hâsıl: 3988. Amasya Gümüşhacıköy'ün Ovabaşı Köyünün eski adı da İsbari idi.

Selendi Köyü: Hane: 24, M.: 12, İmam: 1, Pîr: 2, Yayabaşı: 1, Hâsıl: fî sene: 8000 (Bâd-ı hevâ, resm-i zemin, bazar bacı vb. vergilerden mürekkep). Selen; Türkçede "yakın yer, çevre; varlık, bolluk; sel yatağı; dağ eteği" vb. anlamlar içermektedir. Eski tarihlerde Kütahya'ya bağlı olup bugün Manisa il sınırları içinde kalmış bulunan Selendi kazası adı ile bu köy adı arasında ilgi kurulabilir. Ayrıca İç-il livasının Selendi kazası vardı.

Tokul Köyü: Hane: 31, M.: 8, İmam: 1, Pîr: 2, Mütekaid Sâhib-i Berât: 1, Hâsıl: 4286. Köy, bugün Aslanapa ilçesinin en güneybatısında olup, 1175 rakımlıdır. Köyün çevresi tarım arazileri ile kaplıdır. Daha dış çevresinde ise dağlık alanlar başlar.

4. Türklerin Aslanapa Yöresinde Tesis Ettiği Vakıf Sisteminin İskâna Katkıları

Aslanapa nahiyesine bağlı bazı köyler veya çiftlikler, yöre dâhilinde ve yörenin dışında bulunan bazı müesseselere vakfedilmişti. Bu vakıflar sayesinde köylerdeki çiftlikler ve araziler, o yöredeki şahıslar tarafından tasarruf olunmakta idi. Böylece reaya, kendi tasarrufuna bırakılmış vakıf arazileri işlemekte ve tabiri caizse bunların bekçiliğini yapmakta idi. Neticede Selçuklular, Germiyanoğulları ve nihayet Osmanlılar zamanlarında uygulanan vakıf sistemi sayesinde Türkler Aslanapa yöresini de vatan olarak benimseyip, buralarda kalıcı olarak yerleşmişlerdir. Yukarıda zikri geçen köy, mezra ve çiftlik isimleri buna en güzel delildir. XIV-XV. yüzyıllarda Aslanapa yöresinde hemen hemen her köyde vakıf araziler tahsis edilmişti. Mesela Elvan Bey oğlu Sinan Bey, Geyve'de kendi adına yaptırdığı imaretine Aslanapa nahiyesinden vakıflarda bulunmuştu:

* Bayad Köyü-	Hane: 26,	M.: 4, Muhassıl: 1.
* Derecik Köyü-	Hane: 7,	M.: 4.

* Efirler Köyü-	Hane: 23,	M.: 1, Pîr-i Fâni: 1.
* Kurtulmuş Köyü-	Hane: 19,	M.: 3, Sipahi: 3, Pîr: 1.
* Kınıklar Köyü-	Hane: 24,	M.: 3, Ser-piyadegân: 3.
* Kara-kaya Köyü-	Hane: 11,	M.: 3, Pîr-i Fâni: 1.
* Kozluca Köyü-	Hane: 18,	M.: 4.

Bu altı köyden elde edilen hâsıl, yekûn 9973 akçe olup, Sinan Bey İmareti'ne vakıftı. Burada zikri geçen köylerin XV. yüzyıl ortalarında kesin olarak var olduğu görülüyor. Sinan Bey, Sultan Fatih zamanında 1460'lı yıllarda Mora valiliğinde bulunmuştu. Babası Elvan Bey ise Çelebi I. Mehmed ve II. Murad zamanlarında Osmanlı sarayında Çaşnigirbaşılığı görevini yürütmüştür. Elvan Bey de Kütahya merkezinde bir hamam ile Geyve'de kendi adına cami ve zaviye yaptırmış, vefatını müteakip Geyve'de defnedilmiştir. Elvan Bey'in babası Paşacık Ağa da önce Germiyanoğulları beyliği hizmetinde iken bilahare Yıldırım Bâyezid'in çaşnigirbaşılığına getirilmiştir.[46] Görüldüğü üzere Sinan Bey ile onun babası ve dedesi, Kütahya yöresinde Türk iskânının ve imar hizmetlerinin gerçekleşmesinde önemli katkılarda bulunmuşlardır.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Aslanapa yöresinde Selçuklu fethinden itibaren vuku bulan Türk iskânı, Germiyaoğulları devrinde büyük oranda tamamlanmış bulunuyordu. Nitekim yörede tespiti yapılan yer adlarının büyük bir kısmı XV. yüzyıl ortalarında mevcut durumda idi. Köylerin çoğu Selçuklular ve Beylikler zamanında kurulmuştu. Bu yer adlarının bir kısmı günümüze ulaşamamıştır. Ancak ulaşabilenlerin büyük bir kısmı ilk şeklini korumayı başarmıştır. Sadece birkaç Köyün adının son yıllarda değiştirildiğini (Kusura/ Esenköy; Tava/ Çamdibi) üzülerek müşahede ettik.

İlçeye adını veren Aslanapa bile Selçuklular devrinde kullanılan Arslan Apa şahıs adıyla ilgilidir ve günümüze hiç değişmeden ulaşmıştır. Dolayısıyla bu ilçenin sadece adı bile, yöredeki Türk iskânının kesafetini göstermesi bakımından

[46] *BOA. TD.* Nr. 438, s. 115. Osmanlı devlet adamı Elvan Bey ve oğlu Sinan Bey hakkında bkz. Âşıkpaşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, s. 120, 162, 176, 230; R. Rahmeti Arat, "Fatih Sultan Mehmet'in Yarlığı", *Türkiyat Mecmuası*, VI, 1939, s. 300, 304; L. Kayapınar: "Osmanlı Arşiv Kaynaklarına Göre Dimitsana'nın Demografik Yapısı", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 11, 2005/2, ss. 133-164.

önemli bir belgedir. Bu noktada Aslanapa ilçe merkezinde işlek bir meydan üzerine Arslan Apa'nın tarihî bir şahsiyet olduğunu anlatan tanıtıcı bir levha dikilebilir, hatta temsilî bir tasvire yer verilebilir.

Aslanapa yöresinde karşımıza çıkan diğer yer, topluluk ve şahıs adlarının neredeyse tamamı Türkçedir ve Türkler tarafından verilmiştir. Bu yer adları Oğuz boylarının, Türk topluluklarının ve yörede faaliyet göstermiş Türk önder kişiliklerin adlarını taşımaktadır. Bazıları ise Türk sosyal hayatının hususiyetlerini ifade eder tarzda isimler almıştır. Köy adlarına örnekler: Bayat, Eymür, Kınıklar, Salur, Todurga, Yuva, Pınar-başı, Yalnız-saray, Kara-diğin, Ada, Alıncuk, Aslıhanlar, Balabanlar, Ballu Baba, Viran, Mustafalar, Dânişmendler, İldik, Kurtulmuş, Nuh-viranı, Porsuk vb.

Aslanapa yöresinde bazı köylerin isimleriyle anılan konargöçer Yörüklerin varlığı XVI. yüzyıla kadar ulaşmıştır. Bu çalışmada Ala-inek, Gökçe-üyük, Nevruz, Salur, Şeyhler gibi köylere mensup Yörüklerin mevcudiyetine işaret edilmiştir. Günümüzde Aslanapa ilçesi köy sakinlerinin bir kısmı, köylerinin Yörükler tarafından kurulduğuna inanmaktadırlar. Gerçekten de yöreye XII. yüzyıldan itibaren konargöçer Yörük/ Türkmen taifeleri gelip yerleşmişti.

Aslanapa yöresinin bir diğer özelliği XV. yüzyılda bu kaza dâhilinde çok sayıda müsellem çiftliğinin tesis edilmesidir. Bu çiftliklerin kurucuları veya isim babaları umumiyetle XIV-XV. yüzyıllarda yörede müsellemlik vazifesi icra etmiş reayadır. Çiftliklerin isimleri bu reayanın kendilerinin veya babalarının- dedelerinin isimleriyle kayda geçmiştir: Akça Bey, Alagöz, Alem Beyi, Bahadır, Başlamış, Başmakçı, Bayram, Beğendik, Beymiş, Cüneyd, Çullu, Delmez, Demür, Devlethan, Esen Beyi, Esenlü, Gün-doğdu, Güvenç, Hacı Ahmed, Hacı Halil, Hamza, Has Hatun, Hasan, Hızır, İbrahim, İl-eri, İlyas, İne Beyi, İshak, Kapucu Hamza, Kara Hasan, Kara İbrahim, Kara İne Han, Koyun İsa, Kuşlu, Kuşlu Han, Küçük Ali, Küçük Halil, Mahmud, Malkoç, Muhammed, Nusret, Okçu Budak, Ordu, Orhan, Oruç, Oruç Beyi, Ortak, Ömer, Paşa Yiğit, Pusad, Rasül Halife, Saru halil, Saruca Hamza, Satılmış, Selçuk, Sevindik, Sultan-şah, Süleyman, Şah Melik, Şeyh Bayram Beyi, Şeyh Çarık, Şeyh Duman, Şeyh Ece, Temur, Tatar, Türkmen, Ulu Bey, Umur, Uruz, Ürküd, Yahşi, Yahya, Yakup, Yayla Baba, Yortan, Yurtçu vb.

Aslanapa havalisindeki yer- topluluk adlarının listelenmesi sayesinde yörede çeşitli alanlarda faal olarak rol almış kişilerin kimliklerini, bunların birkaç nesillik

şecerelerini takip ve tespit edebilmekteyiz. Bu durum, yöredeki Türk iskânının hangi boyutlarda ve hangi yüzyıllarda, kimlerin katkılarıyla cereyan ettiğine dair de ipuçları vermektedir. Mesela Porsuk, Kara-diğin ve Aslanapa gibi köy adlarının kullanıldığı dönemler göz önünde bulundurulduğunda, bu isimler bizleri Selçukluların Anadolu'daki ilk faaliyet ve fetih programlarında görev almış Türk beylerine götürmektedir. Çiftliklerin isimleri de köylerde devlet adına arazi tasarruf edenlerin kimliklerini ortaya koymaktadır. Vakıf kayıtları incelendiğinde ise Aslanapa'nın imarına katkı sağlayan Germiyan beyleri, Elvan Bey, Sinan Bey, Çomak Bey gibi önder şahsiyetler karşımıza çıkar.

Aslanapa yer adlarının hususiyetleri, Anadolu'nun diğer bölgeleriyle karşılaştırılarak ele alındığında bunların Muğla, Denizli, Isparta, Bolu, Kastamonu, Çankırı, Ankara gibi Batı, İç ve Kuzey Anadolu yer adlarıyla büyük benzerlikler içerdiği dikkati çekmektedir. Bunun en önemli nedeni bahsi geçen bölgelere yönlendirilen nüfusun, Selçuklulara bağlı Türk topluluklarının küçük birer parçalarından ibaret olması ve daha da ilginci bunların Türkistan coğrafyasında da müşterek bir maziyi paylaşmış olmalarıdır. Elbette ki Anadolu'nun doğusuyla da müşterek yer adları bulmak mümkündür.

Bu çalışma ile Aslanapa kaza merkezinin henüz XVI. yüzyılda bile teşekkül etmemiş olduğu saptanmıştır. Aslanapa yöresinde iskân birimlerinin sayısı yüksek olmasına rağmen o dönem şartları gereği köy nüfusları fazla değildi. Yöre nüfusu XVI. yüzyıl başlarına gelindiğinde tamamen Müslüman ve Türklerden oluşur vaziyette idi. Gayrimüslim nüfusa tesadüf olunmamıştır.

Aslanapa'da Türk-İslâm kültürünün tesiri altında olarak şahıslara ad verme örnekleri de bol miktarda karşımıza çıkmıştır. İslami isimlendirmelerin yanında (Muhammed, Mustafa, Hamza, Ali, Ali-şah, Hasan, Hüseyin, Hızır, İlyas, Musa, Süleyman, Yunus, Murad, Abdal, Ayvad, Emir, Umur, Mürüvvet, Şâduman, Bahşâyiş, Bâli, Hacı, Hoca, Evliya, Cebrâil, Namaz) bundan daha fazla olarak eski yani daha geleneksel Türk adlarının bulunması da ayrıca dikkat çekicidir: Durmuş, Dursun, Durdu, Turgut, Tuğrul, Tengri-vermiş, Çalab-vermiş, Beymiş, Delmez, Taşgun, Emre, Esenlü, Aslan, Alem Beyi, Bayram Beyi, Esen Beyi, Göç Beyi, İne Beyi, Kaya Beyi, Oğul Beyi, Oruç Beyi, Ören Beyi, Tur Beyi, Ulu Bey, Göç-eri, İl-aldı, İl-dutan, İl-düzen, Polad, Aydın, Karaman, Menteşe, Orhan, Tatar, Dola, Saltuk, Satılmış, Sevindik, Güvendik, Köpek, Öküz, Avunduk, Avkaz, Çakır, Ödül, Özer, Gökçe, Karaca, Saruca, Saruhan, Sülemiş, Kuşlu Han, Turasan, Yayla, Paşalı, Paşa Hoca, Paşa Yiğit, Şeyh Paşa, Can Paşa, Âşık, Âşıklu, Kaşıklu vb.

Diğer taraftan bu karakteristik Türk adları, XIV-XV. yüzyıllarda yaygın iken XVI. yüzyılda bu şekil adların oranında azalma olacak, İslami kaygıyla verilen adların sayısında ise artış olacaktır.

Aslanapa yöresinde XIII-XIV. yüzyıllarda Ahilerin etkin olduğunu yer ve şahıs adlarına dayanarak söyleyebiliriz. Bu konuda çiftlik isimlerine bakılabilir: Ahi Cemal, Ahi Yusuf, Ahi Çakır, Ahi Halil, Ahi Timurtaş vb.

Yörede zaviyelerin sayısının fazla olmadığı söylenebilir. Bunun nedeni olarak Aslanapa topraklarının aşırı engebeli bir araziye sahip olmaması gösterilebilir. Aslanapa'da ismi dikkati çeken en büyük zaviye muhtemelen Şah Çelebi Zaviyesi olmalıdır ki bu tesisin Germiyan beyi I. Süleymanşah zamanında açıldığı biliniyor.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlardan biri de Aslanapa kaza sınırlarının zamanla değişikliğe uğramış bulunduğunun tespiti olmuştur. Günümüzde Aslanapa ilçe sınırlarının doğusunda Kütahya merkezine bağlı bulunan Güvem, Yaylababa, Pullar, Mustafalar gibi birkaç köy, eskiden Aslanapa'ya bağlı imiş. İlçenin güney sınırı dışında kalan ve Altıntaş ilçesine bağlı olan Gökçeler, Şeyhler, Eymür, Alıncık, Saraycık köyleri de daha önceleri Aslanapa'ya bağlı imiş. Batı sınırları dışında Çavdarhisar ilçe topraklarında kalan Efeler Köyünün eski adının Efirler olması ihtimaline dayanarak bu Köyün de önceden Aslanapa'ya tabi olduğunu söylemek gerekir. Sonuç olarak Aslanapa kazasının sınırları zamanla değişikliğe uğramıştır. Buna rağmen 600 yıl önce Aslanapa'ya bağlı köylerin çoğu bugün de bu ilçeye bağlı bulunmaktadır.

Sonuç olarak Aslanapa, şu anki mevcut potansiyelinin çok üzerinde tarihî bir geçmişi bünyesinde barındırmaktadır. Yöreden tespit edilmiş 600-700 yıl önceki yer ve şahıs adlarının hacmi buna dair en büyük delillerdendir.

KAYNAKÇA

438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530), I, Ankara 1993.

A History of Sharvan and Darband in the 10th-11th Centuries, Nşr. V. Minorsky, Cambridge 1958.

Aksarayî, *Müsameretü'l-Ahbar*, çev. Mürsel Öztürk, Ankara 2000.

Anonim Selçukname, Çev. F. Nafiz Uzluk, Ankara 1952.

Arat, Reşit Rahmeti, "Fatih Sultan Mehmet'in Yarlığı", *Türkiyat Mecmuası*, VI, 1939, ss. 285-322.

Âşıkpaşaoğlu Tarihi, Haz. H. N. Atsız, İstanbul 1992.

Âşıkpaşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, Haz. Kemal Yavuz-M. A. Yekta Saraç, İstanbul, 2003.

Ayan, Ergin, "Merâgâ Atabegi Arslan Aba Hasbeg", *Karadeniz Araştırmaları*, Bahar 2007, Sa. 13, ss. 133-146.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Defteri (BOA. TD.), Nr. 23m, 51, 100, 111, 166, 167, 294, 370, 373, 387, 397, 438, 998.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Maliyeden Müdevver Defter (BOA.MAD.), Nr. 262.

Çiftçioğlu, İsmail, "Germiyanoğulları Kütahya Medreseleri", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 15, Ağustos2006, ss. 161-180.

Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, VIII, İstanbul 1992.

Abû'l-Farac Tarihi, Çev. Ö. R. Doğrul, Ankara 1999.

Gökçe, Turan, "XVI. Yüzyılda Şeyhlü Zaviyeleri Üzerine Bazı Tespitler", *Denizli Sempozyumu Bildirileri*, Denizli 2000, ss.151-176.

Göksal, Hüseyin, *Kütahya'nın 52 Nolu Şer'iye Sicili*, Balıkesir Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2001.

Gömeç, Saadettin, *Kök Türk Tarihi*, Ankara 2009.

Güler, Mustafa, "Ahi Resul Zâviyesi ve Hisarcık'a Ait Belgeler", *AKU Sosyal Bilimler Dergisi*, ss. 109-122.

Gülten, Sadullah, "XVI. Yüzyılda Kütahya Sancağında Yörükler", *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 28, 2010, s. 171-194.

Hoca Sadettin Efendi, *Tacü't-Tevarih*, I-II, Ankara 1992.

İbn Battuta Seyahatnamesinden Seçmeler, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Ankara 2000.

İbn Bibi, *El-Evamirü'l-Ala'iye Fi'l-Umuri'l-Ala'iye (Selçuknâme)*, II, çev. Mürsel Öztürk, Ankara 1996.

İmâdüddin Kâtib El-İsfehânî, *Zübdetü'n-Nusra ve Nuhbetü'l-Usra*, Çev. Kıvameddin Burslan, Ankara 1999.

İstanbul Büyükşehir Belediye Kütüphanesi Muallim Cevdet Yazmaları (İBK. MCO.), Nr. 72.

İstanbul Büyükşehir Belediye Kütüphanesi Muallim Cevdet Yazmaları (İBK. MCO.), Nr. 93.

Kafesoğlu, İbrahim, *Harzemşahlar Devleti Tarihi*, Ankara 1992.

Kalyon, M. Mustafa, *Kütahya'da Selçuklu, Germiyan ve Osmanlı Eserleri*, Kütahya 2000.

Kayapınar, Levent: "Osmanlı Arşiv Kaynaklarına Göre Dimitsana'nın Demografik Yapısı", *Abant İzzet Baysal Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Journal of Social Sciences*, cilt/ vol. 2005/2, Sayı 11, 2005, ss. 133-164.

Koç, Mustafa, *Germiyanoğulları Beyliğinde İlmî ve Kültürel Hayat*, Dokuz Eylül Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007.

Nesirov, Elnur, "XII-XVI. Yüzyıllarda Yaşamış Azerbaycanlı Bazı Devlet Adamları, Bürokratlar ve Siyaset Bilimciler", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 31, Bahar, 2012, ss. 255-271.

Nizâmüddin Şâmî, *Zafernâme*, Çev. Necati Lugal, Ankara 1987.

Orkun, H. Namık, *Eski Türk Yazıtları*, Ankara 1987.

Özaydın, Abdülkerim, *Sultan Muhammed Tapar Devri Selçuklu Tarihi*, Ankara 1990.

Raşîd Al-dîn Fazlallâh: *Câmi' al-Tavârih*, II, 5. Cüz, Yay. A. Ateş, Ankara 1999.

Sadrüddin El-Hüseynî, *Ahbâru'd-Devleti's-Selçukiyye*, Çev. N. Lugal, Ankara 1999.

Sümer, Faruk, "Apa Hakkında", *Türk Dünyası Araştırmaları Prof. Dr. Bahaeddin Ögel'e Armağan*, Sayı 65, (Nisan), İstanbul 1990, ss. 77-81.

_____, *Türk Devletleri Tarihinde* Şahıs Adları I-II, İstanbul 1999.

Uysal, A. Osman, *Germiyanoğulları Beyliğinin Mimari Eserleri*, Ankara 2006.

Turan, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1993.

Uzluk, F. Nafiz, "Germiyanoğlu Yakup II. Bey'in Vakfiyesi", *Vakıflar Dergisi*, VIII, 1969, ss. 71-111.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 1988.

_____, *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*, Ankara 1988.

Varlık, M. Çetin, "XVI. Yüzyılda Kütahya Sancağında Yerleşme ve Vergi Nüfusu", *Belleten*, LII, Sayı 202, Nisan 1988, ss. 115-167.

_____, *Germiyanoğulları Tarihi (1300-1429)*, Ankara 1974.

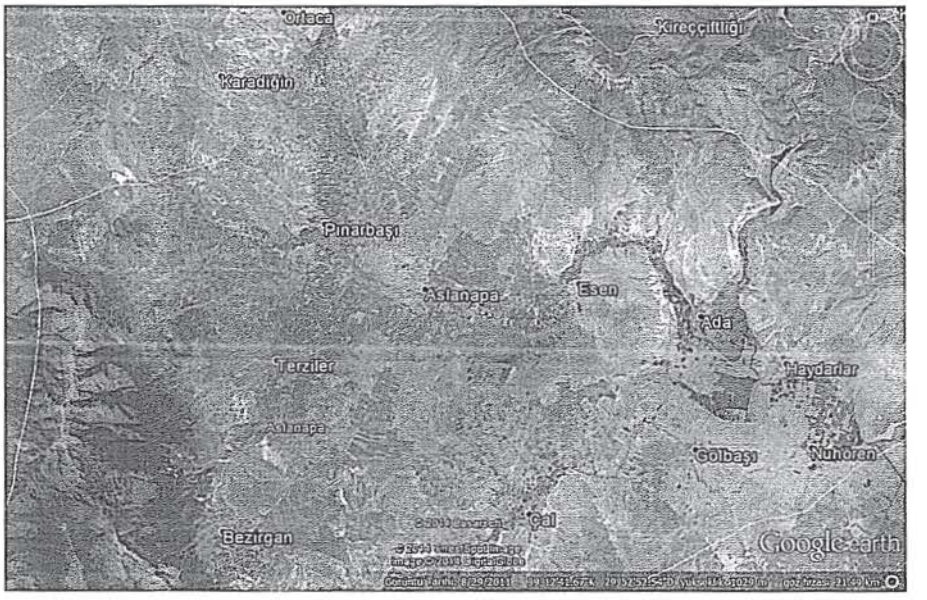
_____, "Germiyanoğulları", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XIV, Yayınları, ss. 33-35.

Yakupoğlu, Cevdet: "Germiyanoğulları Muhitinde Ahiler ve Zaviyeleri", *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, IV/3 Spring 2009, s. 2264-2285.

_____, *Kuzeybatı Anadolu'nun Sosyo-Ekonomik Yapısı (Kastamonu- Sinop-Çankırı- Bolu) XIII-XV. Yüzyıllar*, 2009.

Yavaş, Özcan, *Kütahya Aslanapa ve Yöresi Ağzı*, Dumlupınar Üniversitesi S.B.E. Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Kütahya 2009.

Yücel, Yaşar, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar* I, Ankara 1991.



EK

ASLANAPA'DA İSKÂN BİRİMLERİ



